

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Όνοματεπώνυμο

ANNA BONTA AM :949

ΚΟΛΕΚΑΙ ΣΕΝΑΝΤΑ AM :937

***Δημοσιονομικά Μεγέθη και Οικονομική Δραστηριότητα στην
Ελλάδα μετά την Κρίση του 2008***

Επιβλέπων καθηγητής: Δρ. Κυρίκος Δημήτριος

Ηράκλειο

2016

Περίληψη

Η οικονομική κρίση που πλήττει ακόμα την Ευρώπη και κατ' επέκταση την Ελλάδα, έγινε αφορμή να αναδυθούν στην επιφάνεια τα δομικά προβλήματα της Ευρωπαϊκής αλλά και Νομισματικής Ένωσης. Οι πιέσεις για πλεονασματικούς προϋπολογισμούς και για περιοριστική δημοσιονομική πολιτική τα τελευταία χρόνια έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του εισοδήματος αλλά και των επενδύσεων, ενώ ταυτόχρονα οι λόγοι εφαρμογής των πολιτικών λιτότητας παραμένουν.

Ξεκινώντας από την ανοικοδόμηση της ΟΝΕ παρατηρούμε να υπάρχουν παραβιάσεις των κανονισμών, ακόμα και πριν την εμφάνιση της κρίσης, και καταλήγουμε στο σήμερα όπου πλέον το πρόβλημα δεν είναι πλέον μόνο λογιστικό.

Η δημοσιονομική πολιτική είναι ένα εργαλείο – μέρος της οικονομικής πολιτικής, η οποία συνδέεται με την κοινωνική συνοχή της χώρας. Η εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής θα πρέπει να εστιαστεί, κατά τη γνώμη μας πρωτίστως σε μέτρα που να έχουν ως στόχο και σκοπό την μείωση της ανεργίας και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής.

Abstract

The economic crisis that is still affecting Europe and by extension Greece, became the reason to emerge on the surface the structural problems of the European and Monetary Union. The pressures for budget surpluses and restrictive fiscal policy in recent years have resulted in a reduction in income and investment, while the reasons for the implementation of austerity policies remain.

Starting with the reconstruction of EMU, we observe that violations of regulations existed, even before the appearance of the crisis and we come to today where now the problem is no longer just accounting.

Fiscal policy is a tool - part of economic policy, which is linked to the social cohesion of the country. The implementation of fiscal policy should focus, in our opinion, primarily to measures that aim to reducing unemployment and improving living standards.

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	7
1.1 Εισαγωγή στο θέμα της ερευνητικής αναφοράς.....	7
1.2 Σκοπός.....	8
1.3 Δομή.....	8
1.4 Μεθοδολογία.....	9
Κεφάλαιο 2: Άσκηση Δημοσιονομικής πολιτικής.....	11
2.1 Δημοσιονομική πολιτική, μέσα άσκησης.....	11
2.2 Επιπτώσεις άσκησης οικονομικής πολιτικής στην οικονομία.....	13
2.2.1 Υπόδειγμα IS-LM.....	14
2.2.2 Υπόδειγμα συνολικής προσφοράς-ζήτησης.....	17
2.3 Κρατικός προϋπολογισμός.....	19
Κεφάλαιο 3: Η δημοσιονομική πολιτική στις χώρες της Ευρωζώνης.....	20
3.1 Δημιουργία Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.....	20
3.1.1 Τα στάδια της Ο.Ν.Ε.....	25
3.2 Δημοσιονομική πολιτική των κρατών - μελών.....	29
3.2.1 Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.....	32
3.2.2 Οι πρώτοι τριγμοί.....	39
3.2.3 Σύμφωνο Ευρώ+.....	43
3.2.4 Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	46
Κεφάλαιο 4: Οι δημοσιονομικές και πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και πως αυτές επηρέασαν την οικονομική δραστηριότητα της χώρας.....	48
4.1 Η ελληνική οικονομία.....	48
4.2 Δημοσιονομικές και πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα.....	51
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα.....	60
Βιβλιογραφία.....	63

1. Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή στο θέμα της ερευνητικής αναφοράς

Από το ξεκίνημα της οικονομικής κρίσης, οι δημοσιονομικές επιδόσεις των κρατών-μελών της ευρωζώνης βρέθηκαν στο επίκεντρο τόσο του δημόσιου διαλόγου όσο και των πολιτικών συζητήσεων στα πλαίσια των διαφόρων συνόδων κορυφής. Η αρχική ιδέα της χαλάρωσης των κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας εγκαταλείφθηκε γρήγορα και μετατράπηκε σε μια αντιπληθωριστική πολιτική καθώς είχαν αρχίσει να δημιουργούνται μεγάλα ελλείμματα στους προϋπολογισμούς των ευρωπαϊκών χωρών.

Τη στιγμή δε που ο δανεισμός κρατών όπως της Ελλάδας από τις διεθνείς αγορές τέθηκε υπό αμφισβήτηση, όντας και εντός του μηχανισμού στήριξης, η ευρωπαϊκή πολιτική μετατράπηκε σε άμεση επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων και ισοσκελισμένων προϋπολογισμών. Με αυτό τον τρόπο η τραπεζική κρίση μεταλλάχθηκε σε κρίση δανεισμού και η δημοσιονομική προσαρμογή αποτελούσε την μοναδική επιλογή (Βαρουφάκης, 2011).

Η δημοσιονομική πολιτική δεν είναι μόνο θέμα ελλειμμάτων, πλεονασμάτων και ισοσκελισμένων προϋπολογισμών, αποτελούν βασικά στοιχεία χωρίς να είναι όμως και τα μοναδικά. Αρχικά τα ελλείμματα ή/και τα πλεονάσματα επηρεάζουν τη συνολική ζήτηση, είναι όμως δυνατόν να επηρεασθούν και άλλες πλευρές της οικονομίας όπως η ρευστότητα και τα επιτόκια και κατ' επέκταση η οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Εκτός λοιπόν της μακροοικονομικής διάστασης με τις συνακόλουθες προεκτάσεις η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει την κοινωνική δομή και τα αναπτυξιακά δεδομένα μιας χώρας.

1.2 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής αναφοράς είναι να μελετηθεί η εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών πριν και μετά τη χρηματοοικονομική κρίση του 2008, ώστε να διατυπωθούν ορισμένα συμπεράσματα για την επίδραση της δημοσιονομικής προσαρμογής στην οικονομική δραστηριότητα Ελλάδας καθώς και για τις πιθανές μελλοντικές εξελίξεις.

Η ερευνητική αυτή αναφορά αποτελεί την πτυχιακή εργασία με σκοπό την απόκτηση του πτυχιακού τίτλου στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών του τμήματος «Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής» του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Κρήτης.

1.3 Δομή

Στο παρόν πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια εισαγωγή στο υπό μελέτη θέμα καθώς και η σημαντικότητα η οποία μας ώθησε να το μελετήσουμε. Επίσης παρουσιάζεται η διάρθρωση της εργασίας και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί μια παρουσίαση του τι είναι δημοσιονομική πολιτική, πως αυτή ασκείται αλλά και πως επηρεάζει την ισορροπία στην αγορά αγαθών.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η δημοσιονομική πολιτική της ευρωζώνης πριν αλλά και μετά την εμφάνιση της κρίσης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφονται οι δημοσιονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και πως αυτές επηρέασαν την οικονομική δραστηριότητα στην χώρα.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια κριτική αξιολόγηση των συγγραφέων των επιδράσεων που υπήρξαν από την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε επίπεδο Ο.Ν.Ε.

1.4 Μεθοδολογία

Ως έρευνα μπορούμε να ορίσουμε τη διαδικασία η οποία έχει σκοπό τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων γύρω από ένα εξεταζόμενο θέμα (Creswell, 2008). Η στρατηγική που θα ακολουθηθεί κατά την ερευνητική διαδικασία θα πρέπει περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία (Κυριαζόπουλος και Σαμαντά, 2011):

- ✓ Το υπόβαθρο της έρευνας και την συσχέτιση της με την υπάρχουσα βιβλιογραφία
- ✓ Τα θεωρητικά μοντέλα που θα χρησιμοποιηθούν για το σκοπό για τον οποίο είναι σχεδιασμένη η έρευνα
- ✓ Η εφαρμοζόμενη μεθοδολογία
- ✓ Η ανάλυση των δεδομένων που θα εξαχθούν από την ερευνητική διαδικασία

Τα δεδομένα τα οποία θα συλλεχθούν μέσα από την ερευνητική διαδικασία ταξινομούνται σε πρωτογενή και δευτερογενή.

Πρωτογενή δεδομένα είναι αυτά τα οποία έχουν συλλεχθεί για πρώτη φορά έτσι ώστε να διερευνηθεί και να υπάρξει λύση σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα. Συλλέχθηκαν απευθείας από τις μονάδες που διαθέτουν τα ερευνώμενα χαρακτηριστικά, δηλαδή τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις, κλπ. Οι μέθοδοι πρωτογενούς συλλογής στατιστικών στοιχείων διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: στις απογραφές και στις δειγματοληπτικές έρευνες. Η συλλογή πραγματοποιείται άμεσα από τον ερευνητή, ο οποίος με τη χρήση συνεντεύξεων. Αυτές μπορεί να είναι ατομικές ή ομαδικές, δομημένες, ημι-δομημένες ή ελεύθερες, που διενεργούνται με προσωπική επαφή, τηλεφωνικά, με τη χρήση ερωτηματολογίου το οποίο συμπληρώνεται μέσω ηλεκτρονικού ή συμβατικού ταχυδρομείου ή με τη φυσικά παρουσία των ερωτώμενων. Στην ποιοτική έρευνα παραδείγματα πρωτογενών δεδομένων είναι τα δεδομένα που προέρχονται από την έρευνα πεδίου και το πείραμα, ενώ στην ποσοτική έρευνα τα δεδομένα μπορούν να προέλθουν μέσω των συνεντεύξεων και της παρατήρησης.

Τα δευτερογενή δεδομένα είναι εκείνα που έχουν συλλεχθεί για άλλους σκοπούς από άλλους ερευνητές. Μπορούν να συγκεντρωθούν από εσωτερικές πηγές, όπως βάσεις δεδομένων, καθώς και από εξωτερικές πηγές, όπως βιβλιογραφία, άρθρα, έρευνες αγοράς, κλαδικές αναλύσεις και διαδίκτυο. Τα δευτερογενή στοιχεία παρουσιάζουν μια πληθώρα πλεονεκτημάτων, καθώς συλλέγονται σε σύντομο χρονικό διάστημα και η διαδικασία της συλλογής τους έχει μικρότερο κόστος σε σύγκριση με το κόστος της συλλογής των πρωτογενών. Επίσης, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός θεωρητικού υπόβαθρου, που οδηγεί σε μια καλύτερη κατανόηση του προβλήματος που εξετάζεται. Φυσικά εστίαση πρέπει να δίνεται στην ακρίβεια τους, στη διαθεσιμότητα και στην καταλληλότητα τους.

Για το πεδίο εφαρμογής της παρούσας εργασίας, η έρευνα είναι βιβλιογραφική και βασίζεται σε δευτερογενή στοιχεία, μέσα από μια λεπτομερή βιβλιογραφική επισκόπηση επί του θέματος. Τα δευτερογενή στοιχεία συλλέγονται από μια σειρά επιστημονικών περιοδικών (μέσω του Google Scholar), βιβλίων, καθώς και διαδικτύου και καλύπτουν θέματα όσον αφορά τα πρότυπα ηγεσίας για την αποτελεσματική άσκηση διοίκησης.

2. Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής

2.1 Δημοσιονομική πολιτική, μέσα άσκησης

Ο όρος δημοσιονομική πολιτική δηλώνει την παρέμβαση της κυβέρνησης στον καθορισμό του ύψους του πραγματικού εισοδήματος και των άλλων οικονομικών μεταβλητών μέσω των μεταβολών των δημοσίων δαπανών, είτε αυτές είναι καταναλωτικές είτε είναι επενδυτικές, μέσω των φόρων και γενικότερα μέσω της φορολογικής πολιτικής και της πολιτικής των επιδοτήσεων.¹ Η δημοσιονομική πολιτική είναι υπό τον έλεγχο του κράτους και ασκείται από την εκτελεστική εξουσία. Τα εργαλεία της είναι οι δημόσιες δαπάνες και οι φορολογικοί συντελεστές.²

Από τους παραπάνω ορισμούς της δημοσιονομικής πολιτικής μπορούμε να δούμε ότι η μεταβολή που θα επέλθει στις δημόσιες δαπάνες, δηλαδή οι μεταβολές στις μεταβιβαστικές πληρωμές του κράτους όπως είναι τα διάφορα επιδόματα (προνοιακά, ανεργίας κλπ.), ενισχύσεις και συντάξεις, οι μεταβολές στις πληρωμές εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, καταβολή τοκοχρεολυσίων για δάνεια που έχει λάβει το κράτος καθώς και οι μεταβολές στις άμεσες αγορές αγαθών, πρώτες ύλες που απαιτούνται για την λειτουργία του κράτους και υπηρεσιών, όπως μισθούς ή άλλων υπηρεσιών που άπτονται στην σωστή και αποτελεσματική λειτουργία του κράτους είναι τα μέσα - εργαλεία άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής από την κυβέρνηση. Η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει τις αποταμιεύσεις, τις επενδύσεις και την μακροχρόνια μεγέθυνση. Βραχυχρόνια κυρίως επηρεάζει την συναθροιστική ζήτηση³.

Άλλα εργαλεία είναι οι μεταβολές στο φορολογικό σύστημα όπως οι μεταβολές στο φόρο εισοδήματα αλλά και περιουσίας που επιβάλλεται στα νοικοκυριά, οι έμμεσοι

¹Λούκα Τ. Κατσέλη, Χαρά Μ. Μαγουλά, «Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία», Β' έκδοση, Τυποθετώ 2005

²RudigerDornbush&StanleyFisher, «Μακροοικονομική»,5^η έκδοση, εκδόσεις Κριτική

³Ψαρόπουλος Χρήστος, «Δημοσιονομική Πολιτική», www.pсарopouloschristos.com, Φεβρουάριος 2013.

φόροι που επιβάλλονται στην διαδικασία αγοραπωλησίας αγαθών και υπηρεσιών και τέλος οι φόροι που επιβάλλονται στα κέρδη των επιχειρήσεων.

Επίσης στα δημοσιονομικά εργαλεία συγκαταλέγονται και οι αποκρατικοποιήσεις ή αλλιώς ιδιωτικοποιήσεις, που είναι η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του κράτους ή κυβερνητικών υπηρεσιών προς τον ιδιωτικό τομέα.

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές για συντάξεις δεν αποτελούν ευέλικτο μέσο δημοσιονομικής πολιτικής, σε αντίθεση με τα επιδόματα ανεργίας τα οποία αυξομειώνονται σύμφωνα με τον κύκλο της οικονομίας.

Από την άλλη, η χορήγηση δανείων για κατοικίες και οι εισοδηματικές μεταβιβάσεις προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, όπως χρηματοοικονομικά κίνητρα και φορολογικά, ενισχύουν την οικονομική δραστηριότητα, την επενδυτική δραστηριότητα και την απασχόληση σε περιόδους ύφεσης.

2.2 Επιπτώσεις άσκησης οικονομικής πολιτικής στην οικονομία

Ουσιαστικά η δημοσιονομική πολιτική μαζί με τη νομισματική πολιτική αποτελούν την οικονομική πολιτική διαχείρισης μιας χώρας. Τα μέσα που χρησιμοποιεί η κάθε κυβέρνηση στην εφαρμογή της οικονομικής της πολιτικής μπορεί να είναι είτε δημοσιονομικά είτε νομισματικά, τα οποία όμως δεν έχουν την ίδια αποτελεσματικότητα, κάτι το οποίο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο από την πιστή εφαρμογή των μέτρων αλλά και από την οικονομική συγκυρία αλλά και την διάρθρωση της οικονομίας στην οποία θα εφαρμοστούν τα μέτρα, των μακροοικονομικών στόχων.

Η εφαρμοζόμενη δημοσιονομική πολιτική μπορεί να είναι είτε επεκτατική είτε περιοριστική, ανάλογα σε ποια φάση του οικονομικού κύκλου βρίσκεται η οικονομία στην οποία θα εφαρμοστεί. Αν για παράδειγμα μια οικονομία βρίσκεται στη φάση της ύφεσης τότε στόχος θα ήταν να αυξηθεί η ζήτηση το εισόδημα μέσω της αύξησης των δημοσίων δαπανών και την μείωση της φορολογίας εφαρμόζοντας επεκτατική δημοσιονομική πολιτική. Σε αντίθετη περίπτωση αν η οικονομία βρισκόταν στην φάση της ανάπτυξης και ο στόχος θα ήταν η συγκράτηση του εισοδήματος αλλά και της συνολικής ζήτησης τότε η εφαρμοζόμενη δημοσιονομική πολιτική θα ήταν περιοριστική μέσω της μείωσης των δημοσίων δαπανών και της αύξησης της φορολογίας.

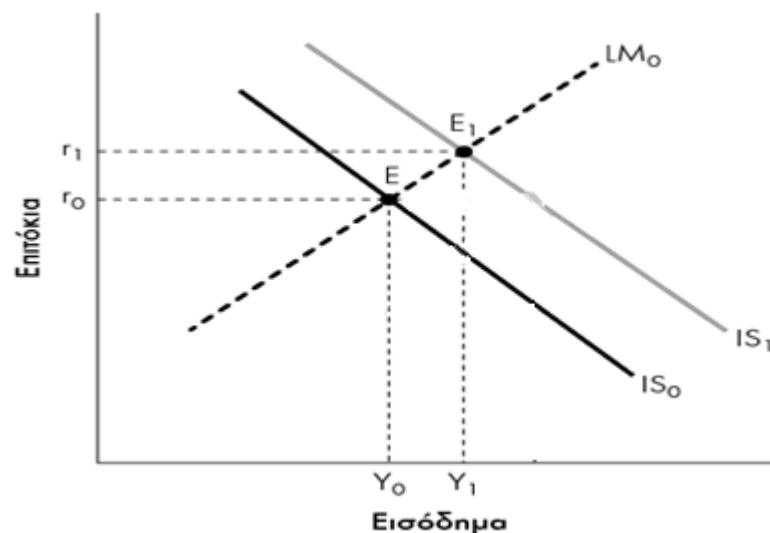
Οι επιπτώσεις της οικονομικής πολιτικής στην οικονομία συνήθως αναλύονται χρησιμοποιώντας είτε το υπόδειγμα IS-LM, είτε το υπόδειγμα της συνολικής προσφοράς και ζήτησης.

2.2.1 Υπόδειγμα IS-LM

Με βάση το υπόδειγμα IS-LM η καμπύλη IS μετατοπίζεται από την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής καθώς επηρεάζει την ισορροπία στην αγορά αγαθών, ενώ η καμπύλη LM μετατοπίζεται από την άσκηση νομισματικής πολιτικής, καθώς επηρεάζει την ισορροπία στην αγορά χρήματος.

Έτσι λοιπόν η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική θα μετατοπίσει προς τα δεξιά την καμπύλη IS ενώ η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική θα μετατοπίσει προς τα αριστερά την καμπύλη. Η καμπύλη IS εκφράζει όλους τους πιθανούς συνδυασμούς του επιτοκίου (r) και του εισοδήματος (y) όταν η αγορά αγαθών και υπηρεσιών βρίσκεται σε ισορροπία.

Διάγραμμα 2.1: Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική

Πηγή: D. Begg, G. Vernasca, R. Dornbusch, S. Fischer, «Εισαγωγή στην οικονομική», τόμος Α, 3^η έκδοση, εκδόσεις Κριτική 2015.

Σύμφωνα και με το διάγραμμα η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική μετατοπίζει την καμπύλη IS προς τα δεξιά, αφήνοντας ανεπηρέαστη την καμπύλη της LM, ισορροπώντας η αγορά τώρα σε ένα νέο σημείο με υψηλότερο επιτόκιο και εισόδημα, καθώς η αύξηση του εισοδήματος θα οδηγήσει σε αυξήσεις των επιτοκίων. Στην περίπτωση της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής θα έχουμε τις αντίθετες μεταβολές, δηλαδή μετατόπιση της καμπύλης IS προς τα αριστερά η οποία θα έχει

προκληθεί λόγω της μείωσης του εισοδήματος η οποία με τη σειρά της θα προκαλέσει και μείωση των επιτοκίων. Και στις δυο περιπτώσεις θεωρήσαμε ότι παραμένει αμετάβλητη η καμπύλη LM.

Αν στο παραπάνω παράδειγμα θεωρήσουμε ότι η μεταβολή της καμπύλης προκλήθηκε λόγω αύξησης των δημοσίων δαπανών, με μηδενική φορολογία, τότε η μεταβολή που θα έχουμε στο εισόδημα θα ισούται με $\beta \times \Delta G$, όπου ΔG είναι η μεταβολή των δημοσίων δαπανών και β η οριακή ροπή προς κατανάλωση.

Άρα η μεταβολή του εισοδήματος ισορροπίας προκύπτει από τη σχέση:

$$\Delta Y^* = \frac{1}{1-\beta \times (1-t)} \times (-\beta \times \Delta T_0 + \Delta I_p + \Delta G) \text{ σχέση (2.1),}$$

όπου ΔY^* η μεταβολή του εισοδήματος ισορροπίας, β η οριακή ροπή προς κατανάλωση (MPC), ΔT_0 η μεταβολή στο φόρο που θεωρήσαμε ότι δεν υπάρχει – είναι μηδενική, ΔI_p η μεταβολή των επενδύσεων που επίσης θεωρήσαμε ότι είναι μηδενική και ΔG η μεταβολή των δημοσίων δαπανών.

Η σχέση (2.1) σύμφωνα με τα παραπάνω μετατρέπεται σε:

$$\Delta Y^* = \frac{1}{1-\beta \times (1-t)} \times \Delta G \text{ σχέση (2.2),}$$

Δίνοντάς μας τον πολλαπλασιαστή των δημοσίων δαπανών

$$\frac{\Delta Y^*}{\Delta G} = \frac{1}{1-\beta \times (1-t)} \text{ σχέση (2.3),}$$

ο οποίος μας δείχνει τη μεταβολή του εισοδήματος ισορροπίας όταν η δημόσια δαπάνη μεταβάλλεται κατά μια μονάδα. Ο πολλαπλασιαστής είναι η ποσοτική απεικόνιση τη μεταβολής των δημοσίων δαπανών στο εισόδημα.

Αν τώρα θεωρήσουμε ότι η μεταβολή της καμπύλης IS έχει προκληθεί μόνο λόγω της μεταβολής της φορολογίας με μηδενικές τις δημόσιες δαπάνες τότε η σχέση (2.1) θα μετατραπεί ως εξής:

$$\Delta Y^* = \frac{-\beta}{1-\beta \times (1-t)} \times \Delta T_0 \text{ σχέση (2.4),}$$

από την οποία μπορούμε να εξάγουμε τον πολλαπλασιαστή αυτόνομης φορολογίας

$$\frac{\Delta Y^*}{\Delta T_0} = \frac{-\beta}{1-\beta \times (1-t)} \text{ σχέση (2.5),}$$

ο οποίος μας δείχνει τη μεταβολή του εισοδήματος ισορροπίας όταν η αυτόνομη φορολογία μεταβάλλεται κατά μια μονάδα. Ο πολλαπλασιαστής είναι η ποσοτική απεικόνιση τη μεταβολής της φορολογίας στο εισόδημα ισορροπίας.

Από τις σχέσεις (2.3) και (2.5) προκύπτει ότι ο πολλαπλασιαστής φορολογίας είναι μικρότερος από τον πολλαπλασιαστή δημοσίων δαπανών, καθώς δεν θα υπάρξει για παράδειγμα πλήρης κατανάλωση ολόκληρου του ποσού που θα εξοικονομηθεί από τη μείωση της φορολογίας.

Στη συγκεκριμένη ενότητα μελετάμε μόνο τους παράγοντες που μετατοπίζουν την καμπύλη IS, καθώς αυτοί είναι μέσα άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής. Παρόλα αυτά σημειώνουμε ότι η αύξηση του εισοδήματος θα προκαλέσει ανισορροπία στην αγορά χρήματος καθώς θα έχουμε αύξηση της ζήτησης χρήματος, του οποίου η ποσότητα θεωρείται δεδομένη.

Το φαινόμενο το οποίο παρατηρούμε κατά την αύξηση των δημοσίων δαπανών, εκτόπιση των ιδιωτικών επενδύσεων, δηλαδή την υποκατάσταση των ιδιωτικών οικονομικών δραστηριοτήτων από δημόσιες οικονομικές δραστηριότητες.⁴ Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μέσω αύξησης της φορολογίας εφαρμόζοντας περιοριστική δημοσιονομική πολιτική, είτε μέσω αύξησης των δημοσίων δαπανών εφαρμόζοντας επεκτατική δημοσιονομική πολιτική. Και στις δυο περιπτώσεις έχουμε ουσιαστικά αλλαγή στην σύνθεση του ΑΕΠ με αύξηση της συμμετοχής των δημοσίων δαπανών και μείωση της συμμετοχής των ιδιωτικών επενδύσεων. Στην πρώτη περίπτωση οι επιπτώσεις δεν είναι σημαντικές, σε αντίθεση με τη δεύτερη όπου η αύξηση των δημοσίων δαπανών μέσω της αύξησης του δημόσιου δανεισμού θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης χρήματος και επιτοκίων, και το δημόσιο ανταγωνίζεται πλέον τον ιδιωτικό τομέα και στην αγορά κεφαλαίων για να καλύψει τις χρηματοδοτικές του ανάγκες.

⁴Θεοδωρόπουλος Σωτήρης, περιοδικό «Σπουδαί», Τόμος 60, Τεύχος 1^ο – 2^ο, 2010, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

2.2.2 Υπόδειγμα συνολικής προσφοράς-ζήτησης

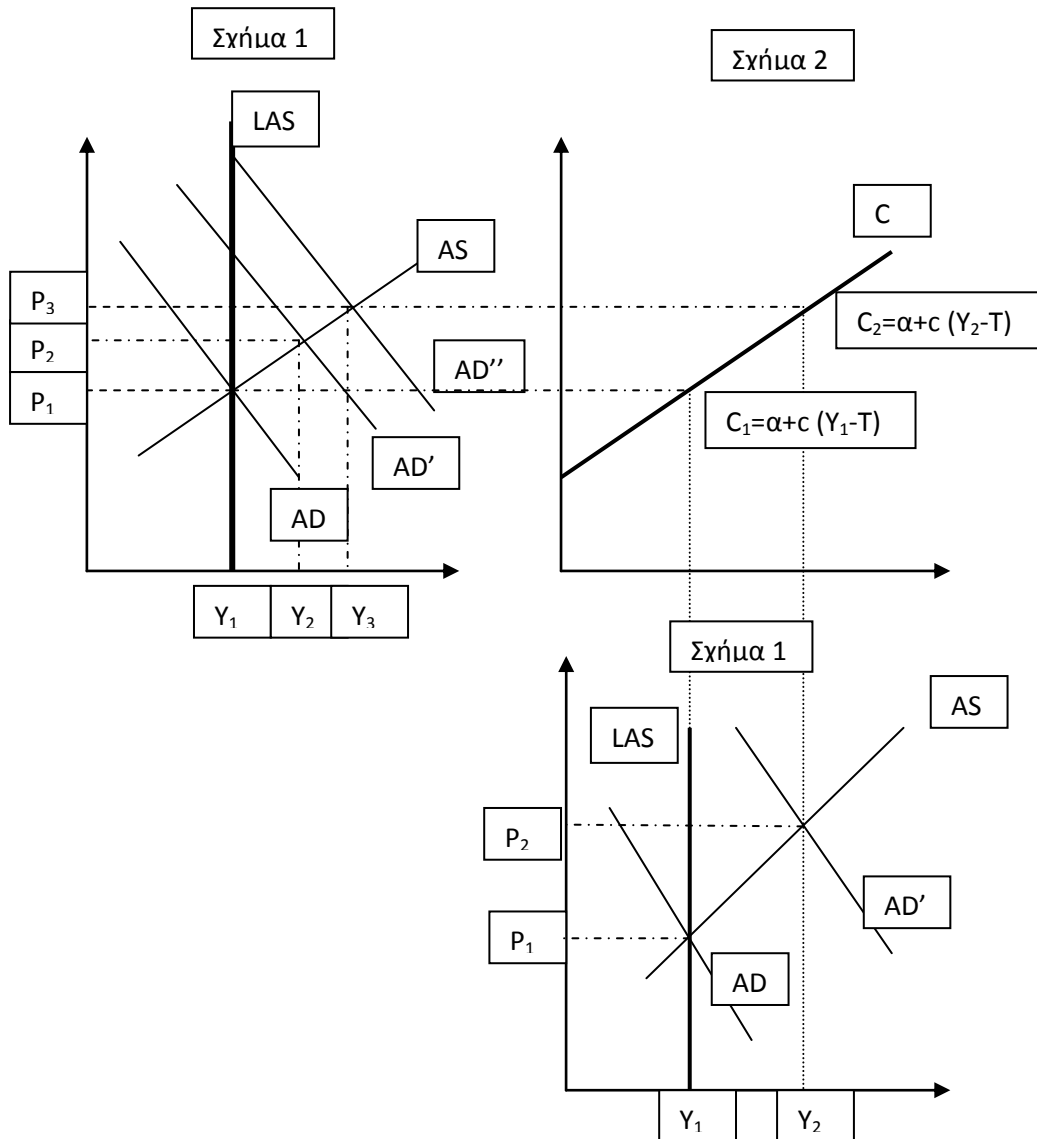
Η δημοσιονομική πολιτική είναι οι εφαρμοζόμενες οικονομικές πολιτικές που ασκούνται από την εκάστοτε κυβέρνηση με στόχο τον επηρεασμό της συνολικής ζήτησης προς μια κατεύθυνση.

Το συγκεκριμένο υπόδειγμα μας δίνει τη δυνατότητα να αναλύσουμε τη σχέση ανάμεσα στο επίπεδο των τιμών και στο πραγματικό εισόδημα. Η δημοσιονομική πολιτική θα επηρεάσει τη συνολική ζήτηση σύμφωνα με την Κεϋνσιανή άποψη. Στο παράδειγμα που ακολουθεί θεωρούμε ότι βρισκόμαστε σε βραχυχρόνια ισορροπία όπου μπορεί να υποτεθεί σταθερό το κόστος παραγωγής και η οικονομία έχει την τάση, μέσω της προσαρμογής του επιπέδου των τιμών και του εισοδήματος να οδεύει προς το σημείο ισορροπίας.⁵

Αν για παράδειγμα έχουμε επεκτατική δημοσιονομική πολιτική με αύξηση των δημοσίων δαπανών, στη βραχυχρόνια περίοδο τότε θα αυξηθεί το συνολικό εισόδημα και από Y_1 θα γίνει Y_2 με αποτέλεσμα να μετατοπιστεί η καμπύλη της συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά από AD_1 σε AD_2 , διατηρώντας σταθερές τις καμπύλες της βραχυχρόνια και μακροχρόνιας συναθροιστικής προσφοράς AS και LAS αντίστοιχα (τα παραπάνω απεικονίζονται στο σχήμα 1 του διαγράμματος 2.2). Σαν αποτέλεσμα της αύξησης του συνολικού εισοδήματος θα έχουμε την αύξηση της κατανάλωσης από C_1 σε C_2 (σχήμα 2 διαγράμματος 2.2) η οποία με τη σειρά της θα επιφέρει νέα αύξηση του συνολικού εισοδήματος από Y_2 σε Y_3 και εκ νέου μετατόπιση της συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά από AD_2 σε AD_3 (σχήμα 3 διαγράμματος 2.2). Έτσι λοιπόν η αύξηση των δημοσίων δαπανών θα προκαλέσει μεγαλύτερη αύξηση στο συνολικό εισόδημα και αύξηση του επιπέδου των τιμών. Διαγραμματικά παρουσιάζονται οι μεταβολές αυτές στο διάγραμμα 2.2 που ακολουθεί.

⁵ Θ. Λιανός, Α. Ψειρίδου, «Δημοσιονομική και νομισματική πολιτική σε ανοικτή οικονομία», Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Ιανουάριος 2016.

Διάγραμμα 2.2: Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και μετατόπιση συνολικής ζήτησης

Πηγή: «Πολιτική Οικονομία Ι : Μακροθεωρία και πολιτική», Νίκος Κουτσιαράς, Πανεπιστήμιο Αθηνών .

2.3 Κρατικός προϋπολογισμός

Ως κρατικός προϋπολογισμός ορίζεται ο ετήσιος νομός, με τον οποίο προσδιορίζονται τα (εικαζόμενα) δημοσιά έσοδα και καθορίζονται τα όρια των εξόδων (πιστώσεων) του Κράτους, για κάθε οικονομικά έτος.⁶

Ο κρατικός προϋπολογισμός είναι το κυριότερο εργαλείο εφαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής από την πλευρά της κυβέρνησης. Αν λοιπόν μια κυβέρνηση θέλει να έχει ή της ζητείται να έχει πλεονασματικούς προϋπολογισμούς, παίρνοντας δημοσιονομικά μέτρα, τότε είναι αναγκασμένη να αυξήσει τη φορολογία και να μειώσει τις δημόσιες δαπάνες. Αυτό θα επιφέρει μείωση της συνολικής ζήτησης της παραγωγής και της απασχόλησης, δημιουργώντας πέραν τον οικονομικών επιπτώσεων και κοινωνικές επιπτώσεις στη χώρα που λαμβάνει τα μέτρα.

Τέτοιου είδους προγράμματα απαιτούν άριστη γνώση της οικονομίας στην οποία θα εφαρμοστούν αλλά και χρόνο για να υλοποιηθούν. Γιατί η δημοσιονομική πολιτική δεν είναι μόνο μέτρα για την δημιουργία ισοσκελισμένων ή πλεονασματικών προϋπολογισμών αλλά έχουν επίδραση πέραν της συνολικής ζήτησης και σε άλλους τομείς της οικονομίας όπως στη ρευστότητα, τα επιτόκια και τελικά στην οικονομική δραστηριότητα.⁷

⁶ Χρήστος Ψαρόπουλος, www.psaropouloschristos.com, «Δημοσιονομική Πολιτική», 2013

⁷ Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, «Η ουσία της δημοσιονομικής πολιτικής»

3. Η δημοσιονομική πολιτική στις χώρες της Ευρωζώνης

3.1 Δημιουργία Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης

Οι ιδρυτές της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης είχαν από την αρχή τον σκοπό να δημιουργήσουν, όχι μόνο μια τελωνειακή ένωση, αλλά μια κοινή αγορά μέσα στην οποία τα αγαθά, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια θα μπορούσαν να ανταλλάσσονται ελεύθερα. Έβλεπαν την ολοκλήρωση των οικονομιών όχι μόνον ως μια συνταγή για οικονομική ανάπτυξη, αλλά και ως ένα μέσο για τη σταδιακή επίτευξη των συνθηκών για μια πολιτική ένωση της Ευρώπης. Γι' αυτήν την ένωση χρειαζόταν ένα στέρεο θεμέλιο και αυτό ήταν η τελωνειακή ένωση. Παρόλο που το θεμέλιο δεν ολοκληρώθηκε το 1968, επέτρεψε, εκτός από μια χωρίς προηγούμενο αύξηση των ανταλλαγών στα μετέχοντα κράτη, το κτίσιμο επάνω του όλου του κοινοτικού οικοδομήματος⁸. (Μούσης, 2011)

Το Δεκέμβριο του 1991 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας πήρε την απόφαση για την δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Η απόφαση αυτή περιλαμβάνεται και στην επονομαζόμενη συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ουσιαστικά με αυτό τον τρόπο αρχίζει να παίρνει σάρκα και οστά η οικονομική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία είχε ξεκινήσει από το 1957.

Ουσιαστικά το 1957 έχουμε την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) ή αλλιώς «κοινής αγοράς», η οποία ιδρύεται με τη συνθήκη της Ρώμης, ως ένα αποτέλεσμα προσπαθειών να σταματήσουν οι συχνοί πόλεμοι και οι αιματηρές συμπλοκές μεταξύ των γειτονικών χωρών της Ευρώπης. Πρακτικά το πρώτο βήμα είχε

⁸ «Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική» Νίκος Μούσης, 13^η έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, 2011

γίνει το 1950 με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα⁹. Ο αρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ήταν να επιτύχει την τελωνειακή ένωση των κρατών μελών αλλά και τη δημιουργία μιας κοινής γεωργικής αγοράς, στη συνέχεια εντάχθηκαν στην ενιαία αυτή αγορά τα εμπορεύματα και οι υπηρεσίες και μέχρι το 1993 είχε σχεδόν ολοκληρωθεί η Ένωση.

Η μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας σε Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελεί πλέον τη δέσμευση των κρατών μελών σε ενιαίες πλέον πολιτικές, πέραν από την δημιουργία κοινών αγορών. Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) έρχεται να ολοκληρώσει την οικονομική σύνδεση τόσο σε επίπεδο αγορών όσο και σε επίπεδο οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Περιλαμβάνει λοιπόν την χάραξη κοινών δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών και την κοινή νομισματική πολιτική υπό τη σκέπη ενός ενιαίου νομίσματος, του ευρώ (€).

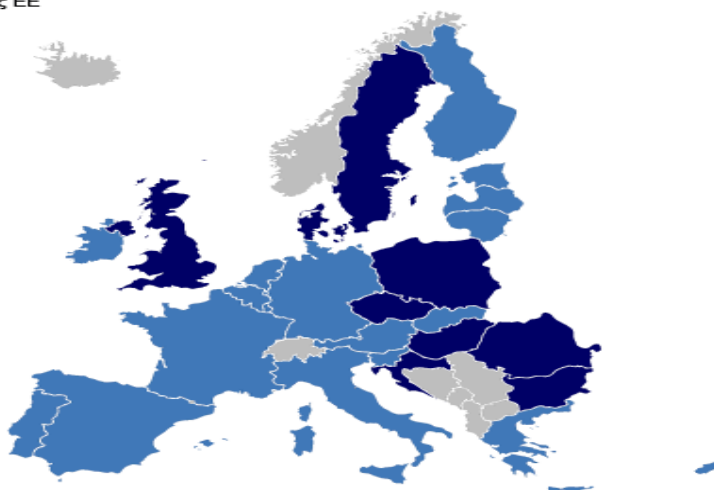
Η Ευρωπαϊκή Ένωση απαρτίζεται από 28 κράτη μέλη τα οποία συμμετέχουν και στην οικονομική ένωση. Από αυτά τα 28 κράτη τα 19 έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως κοινό νόμισμα και αποτελούν τη λεγόμενη ευρωζώνη. Από τα υπόλοιπα κράτη – μέλη δύο χώρες, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, συμφώνησαν μια ρήτρα μη συμμετοχής που συμπεριλήφθηκε στη συνθήκη και τις εξαιρεί από τη συμμετοχή τους, ενώ τα υπόλοιπα κράτη δεν πληρούν ακόμη τις προϋποθέσεις για υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος. Μόλις αυτό συμβεί, θα αντικαταστήσουν το εθνικό τους νόμισμα με το ευρώ. Στην εικόνα που ακολουθεί εμφανίζεται ο χάρτης της Ευρώπης με τις χώρες που είναι ενταγμένες ή όχι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κάνουν χρήση ή όχι του κοινού νομίσματος. Επίσης παρατίθεται και σχετικός πίνακας με την υιοθέτηση του ευρώ από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁹ www.europa.eu, «Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Εικόνα 3.1:

Χάρτης της ζώνης του ευρώ 1999 – 2015

- Κράτος μέλος της ΕΕ που χρησιμοποιεί το ευρώ ως νόμισμά του
- Κράτος μέλος της ΕΕ που δεν χρησιμοποιεί το ευρώ
- Χώρα που δεν είναι μέλος της ΕΕ
- Επιλεγμένη χώρα

Πηγή: www.ecb.europa.eu

Πίνακας 3.1: Χώρες της ΕΕ που χρησιμοποιούν ή όχι το ευρώ

Τα ακόλουθα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιούν το ευρώ		Τα ακόλουθα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν χρησιμοποιούν το ευρώ
Αυστρία	Ισπανία	Βουλγαρία
Βέλγιο	Ιταλία	Δανία
Γαλλία	Κύπρος	Ηνωμένο Βασίλειο
Γερμανία	Λεττονία	Κροατία
Ελλάδα	Λιθουανία	Ουγγαρία
Εσθονία	Λουξεμβούργο	Πολωνία
Ιρλανδία	Μάλτα	Ρουμανία
Κάτω Χώρες	Πορτογαλία	Σουηδία
Φινλανδία	Σλοβενία	Τσεχική Δημοκρατία
Σλοβακία		

Πηγή: www.ecb.europa.eu

Η σταδιακή οικονομική ολοκλήρωση δεν ξεκίνησε με την απόφαση καθιέρωσης του ευρώ αλλά πρόκειται για μια μακροχρόνια διαδικασία, που εξελίσσεται παράλληλα με την ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί ένα από τα κυριότερα επιτεύγματά της.

Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η οικονομική ολοκλήρωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και σε κάθε κράτος – μέλος είναι:

- ✓ η αύξηση του μεγέθους,
- ✓ η εσωτερική αποδοτικότητα και
- ✓ η ευρωστία της οικονομίας,

τα οποία με τη σειρά τους συμβάλλουν:

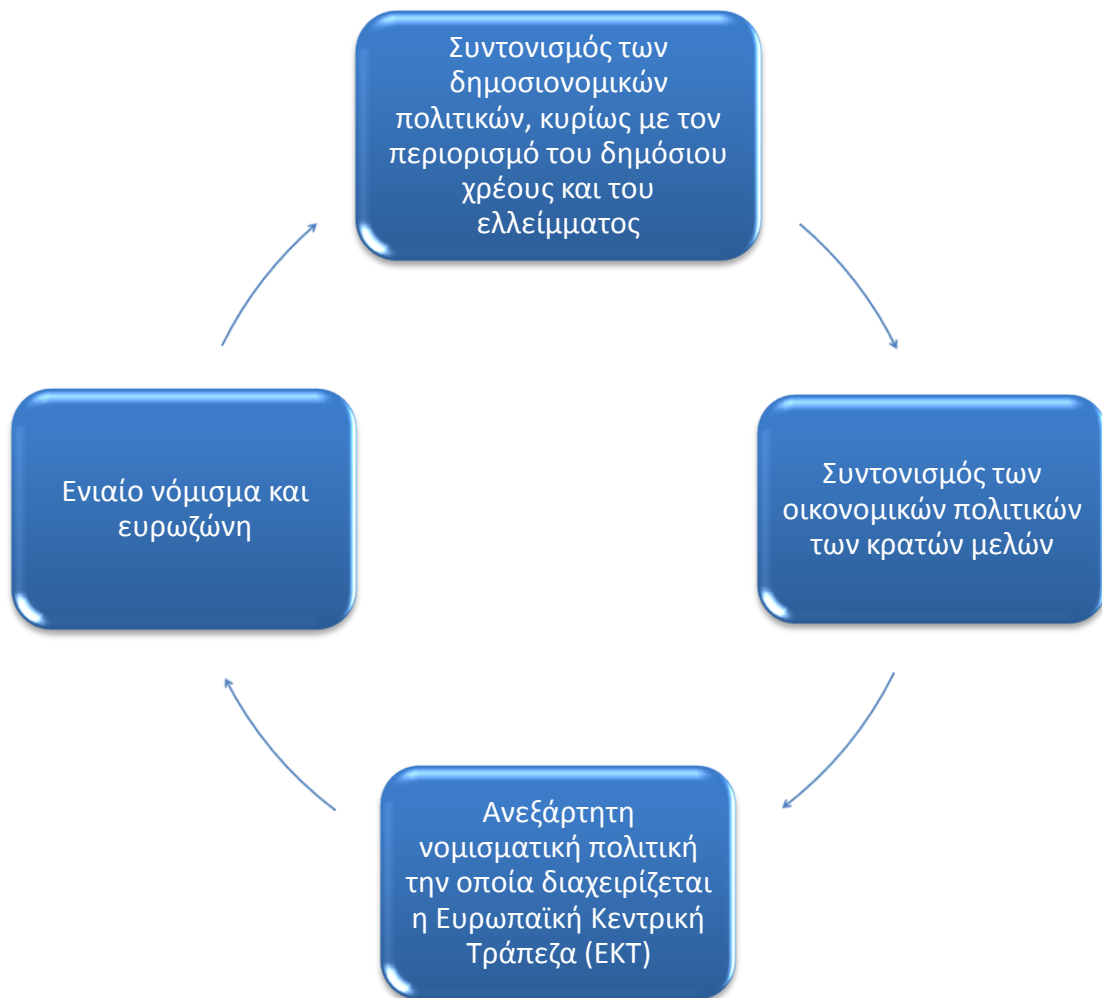
- στην ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας,
- την τόνωση της ανάπτυξης και
- τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης

αποτελέσματα που ωφελούν άμεσα τους Ευρωπαίους πολίτες.

Εν κατακλείδι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση αποτελούσε τη φιλοδοξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το τέλος του '60, καθώς υποσχόταν τη νομισματική σταθερότητα και ένα περιβάλλον ανάπτυξης και απασχόλησης. Παρόλα αυτά, διάφοροι πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες εμπόδισαν την πραγματοποίησή της έως την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ, συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το 1992. Η συνθήκη αυτή καθόρισε τους θεμελιώδεις κανόνες, που ορίζουν τους στόχους της ΟΝΕ, τις αρμοδιότητες και τα κριτήρια (κριτήρια του Μάαστριχτ ή κριτήρια σύγκλισης) τα οποία πρέπει να έχουν όσα κράτη – μέλη επιθυμούν να υιοθετήσουν το ευρώ.

Στην πράξη, η ΟΝΕ σημαίνει τα εξής:

Σχήμα 3.1

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ec.europa.eu)

3.1.1 Τα στάδια της ONE

Για να επιτευχθούν τα οφέλη της ενιαίας αγοράς θα έπρεπε να μειωθεί το πάρα πολύ υψηλό κόστος των συναλλαγών, το οποίο οφειλόταν στα διαφορετικά νομίσματα και στην αστάθεια των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Τον Ιούνιο του 1988, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ανόβερου, σύστησε μια Επιτροπή για τη μελέτη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, υπό την προεδρεία του τότε Προέδρου της Επιτροπής, Ζακ Ντελόρ, αποτελούμενη από όλους τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ΕΚ και τρεις προσωπικότητες που υποδείχθηκαν με την κοινή συμφωνία των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων.¹⁰

Τον Απρίλιο του 1989 η επιτροπή με ομόφωνη έκθεση που υπέβαλε, καθόρισε τους νομισματικούς στόχους της νομισματικής ένωσης ως την πλήρη απελευθέρωση των κινήσεων των κεφαλαίων, την πλήρη ολοκλήρωση των χρηματοοικονομικών αγορών, τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών και την πιθανή αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων με ένα ενιαίο νόμισμα. Η έκθεση ανέφερε ότι αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί σε τρία στάδια, ξεκινώντας από τον στενότερο οικονομικό και νομισματικό συντονισμό και καταλήγοντας σε ένα ενιαίο νόμισμα με ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και κανόνες που θα διέπουν το ύψος και τη χρηματοδότηση των εθνικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάτι αντίστοιχο είχε προταθεί και από την ομάδα Werner με την τελική της έκθεση τον Οκτώβριο του 1970, η οποία όριζε μια διαδικασία τριών σταδίων για την επίτευξη της ONE μέσα σε μια δεκαετία. Τελικός στόχος θα ήταν τα ανέκκλητα μετατρέψιμα νομίσματα, η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, και το μόνιμο κλείδωμα των ισοτιμιών ή ενδεχομένως ένα ενιαίο νόμισμα. Για να επιτευχθεί αυτό, η έκθεση ζητούσε στενότερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, με λήψη των αποφάσεων για τα επιτόκια και τη διαχείριση αποθεμάτων σε κοινοτικό επίπεδο, καθώς και συμφωνημένα πλαίσια για τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές.¹¹

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ το 1991, πρόβλεψε τη σταδιακή δημιουργία μιας ενιαίας νομισματικής πολιτικής βασιζόμενης

¹⁰ <https://www.ecb.europa.eu>

¹¹ «Ένα νόμισμα μια Ευρώπη», Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 2007

σε ένα ενιαίο νόμισμα το οποίο θα διαχειρίζεται μια ενιαία και ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη, ο βασικός στόχος της ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και η υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Κοινότητα, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό. Η συνθήκη λοιπόν για την Ευρωπαϊκή Ένωση καθόρισε τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, πρέπει να τα ικανοποιούν όσα κράτη θέλουν να υιοθετήσουν το ευρώ. Τα κριτήρια αυτά περιελάμβαναν:

- i. Σταθερότητα των τιμών, η οποία θα μετράται με τον πληθωρισμό με βάση έναρμονισμένο δείκτη καταναλωτή, ο οποίος δεν θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος περισσότερο από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο των τριών κρατών μελών με την καλύτερη επίδοση,
- ii. Υγιή δημόσια οικονομικά, χρησιμοποιώντας το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ, δεν θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο του 3%,
- iii. Διατηρήσιμα δημόσια οικονομικά, τα οποία μετρώνται με το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ και δεν θα πρέπει να μεγαλύτερο το ποσοστό του 60% (τιμή αναφοράς),
- iv. Διάρκεια σύγκλισης, χρησιμοποιώντας το μακροπρόθεσμο επιτόκιο, το οποίο δεν θα πρέπει να είναι κατά 2% μεγαλύτερο από τον μέσο όρο των τριών κρατών με την καλύτερη επίδοση αναφορικά με την σταθερότητα των τιμών και
- v. Σταθερότητα συναλλαγματικής ισοτιμίας, η οποία θα μετράται με βάση την απόκλιση που υπάρχει από την κεντρική ισοτιμία.

Τα τρία στάδια στα οποία χωρίστηκε η ένωση:

- Πρώτο στάδιο, που ήταν η αρχή της όλης διαδικασίας όριζε την εφαρμογή της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων και ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1990. Οι βασικοί στόχοι της φάσης αυτής ήταν:
 - η μεγαλύτερη σύγκλιση σε ότι αφορούσε την οικονομική πολιτική και την στενότερη συνεργασία των κεντρικών τραπεζών. Επίσης επιδίωκε την εναρμόνιση των νομισματικών πολιτικών και πρακτικών στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Την ημερομηνία που τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία του Μάαστριχτ οριστικοποιήθηκε η σύνθεση του καλαθιού του ECU.

Το πρώτο στάδιο ουσιαστικά περιελάμβανε την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και την άρση των περιορισμών στην περαιτέρω χρηματοοικονομική ολοκλήρωση.

- Το δεύτερο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1994 και τερματίστηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1998. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο στάδιο αυτό, επέβαλλε στα κράτη μέλη:
 - να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και
 - να εκκινήσει η διαδικασία για την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών, έτσι ώστε η μελλοντική νομισματική ένωση να συγκεντρώνει κράτη με υγιή δημοσιονομική διαχείριση.

Σχετικά με τη διαδικασία ανεξαρτητοποίησης των κεντρικών τραπεζών, υπάρχει απαγόρευση από την Συνθήκη να παρέχουν οι κεντρικές τράπεζες στις κυβερνήσεις τη δυνατότητα υπεραναλήψεων ή οποιουδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις καθώς επίσης και να αγοράζουν απευθείας από τον εκδότη τους τίτλους του δημοσίου.

Ταυτόχρονα με την παραπάνω απαγόρευση, δηλαδή της νομισματικής χρηματοδότησης των δημοσίων ελλειμμάτων απευθείας από τις κεντρικές τράπεζες, υποχρέωσε τις δημόσιες αρχές να δανείζονται σύμφωνα με τους

νόμους της αγοράς. Απαγορεύει επίσης από τις δημόσιες αρχές να θεσπίζουν μέτρα τα οποία τους δίνουν τη δυνατότητα προνομιακής πρόσβασης στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις (πχ. λόγοι προληπτικής εποπτείας). Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η θέσπιση ενός είδους δημοσιονομικού ελέγχου από την ίδια την αγορά.

Το τρίτο στάδιο περιελάμβανε ουσιαστικά την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος, για την ενίσχυση της συνεργασίας των κεντρικών τραπεζών και την προετοιμασία για την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Επίσης περιελάμβανε τον προγραμματισμό για την μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα αλλά και τον καθορισμό για την διακυβέρνηση της ζώνης του ευρώ.

- Στο τρίτο στάδιο, η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτούσε την επίτευξη του υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης σύμφωνα με τέσσερα κριτήρια:
 - ποσοστό πληθωρισμού που προσεγγίζει το αντίστοιχο ποσοστό των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών
 - επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, πράγμα που σημαίνει ότι το δημόσιο έλλειμμα δεν ξεπερνάει το 3% του ΑΕΠ και ότι το συνολικό δημόσιο χρέος δεν ξεπερνάει το 60% του ΑΕΠ
 - σταθερή σύγκλιση αντανακλώμενη στα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων και
 - τήρηση των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος επί δύο τουλάχιστον χρόνια.

3.2 Δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών

Η διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιείται από ένα μεγάλο φάσμα πολιτικών, εκτελεστικών και νομοθετικών οργάνων, κάθε ένα από τα οποία έχει τις δικές του αρμοδιότητες και καθήκοντα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κομισιόν, που είναι το θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και τα παραπάνω όργανα είναι υπεύθυνα για την χάραξη και άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία αποτελεί και το εκτελεστικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης νέες ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις. Λόγω της εκτελεστικής της ιδιότητας είναι αρμόδια για την εφαρμογή των κοινών πολιτικών και την εξασφάλιση της εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Με τη σειρά του το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει εποπτικό ρόλο για την κατάσταση και τις προοπτικές των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών.

Επίσης η Επιτροπή πρέπει να παρακολουθεί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης και το ύψος του δημόσιου χρέους στα κράτη μέλη με στόχο να εντοπίζει τις μεγάλες αποκλίσεις. Ουσιαστικά έχει ορίσει δυο κριτήρια για τον έλεγχο της δημοσιονομικής πειθαρχίας των κρατών - μελών:

- ✓ αν και πόσο ο λόγος του προβλεπόμενου ή υφιστάμενου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ξεπερνά μια τιμή αναφοράς (3% του ΑΕΠ), με εξαίρεση εάν, ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς, ή η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και
- ✓ αν και πόσο ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ξεπερνά μια τιμή αναφοράς (60% του ΑΕΠ), με εξαίρεση εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό.

Το Νοέμβριο του 2011 η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε μια νέα οδηγία που ως σκοπό είχε να καθορίσει τα χαρακτηριστικά των δημοσιονομικών πλαισίων, με τα οποία θα πρέπει να συμμορφώνονται τα κράτη μέλη. Η συμμόρφωση αυτή αφορά στις υποχρεώσεις των κρατών μελών για να αποφευχθούν τα μεγάλα κρατικά ελλείμματα. Η νέα αυτή οδηγία αφορούσε κυρίως τα δημόσια λογιστικά συστήματα, όπως την τήρηση λογιστικών βιβλίων, τον εσωτερικό έλεγχο, τον λογιστικό έλεγχο και την χρηματοοικονομική αναφορά. Τα συστήματα αυτά θα πρέπει να διακρίνονται από τα στατιστικά δεδομένα που αφορούν τα αποτελέσματα των δημόσιων οικονομικών βάσει στατιστικών μεθοδολογιών, και από τις προγνώσεις ή την κατάρτιση του προϋπολογισμού, που αφορούν τα μελλοντικά δημόσια οικονομικά.¹² Βάσει της ίδιας οδηγίας δίνεται και ο ορισμός του δημοσιονομικού πλαισίου ο οποίος είναι ο ακόλουθος: «είναι το σύνολο των ρυθμίσεων, διαδικασιών, κανόνων και θεσμικών οργάνων που αποτελούν τη βάση για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής του δημοσίου».

Όταν ένα κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται με τα κριτήρια τα οποία έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τότε αυτή αφού θα λάβει υπόψη της την οικονομική και δημοσιονομική κατάσταση του συγκεκριμένου μέλους ενημερώνει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού θα ενημερωθεί και από το ίδιο το κράτος μέλος θα αποφανθεί εάν υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα. Σε περίπτωση θετικής απόφασης κάνει τις απαραίτητες συστάσεις στο κράτος – μέλος και καθορίζει το χρονικό διάστημα εντός του οποίου το κράτος είναι υποχρεωμένο να αντιστρέψει την κατάσταση. Σε περίπτωση που το κράτος στο οποίο έχουν γίνει οι απαραίτητες συστάσεις δεν συμμορφωθεί, για οποιονδήποτε λόγο, τότε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την δυνατότητα να θέσει σε εφαρμογή ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα:

- να απαιτήσει να δημοσιεύει το κράτος μέλος πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες ορίζει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προτού εκδώσει ομολογίες και χρεόγραφα,

¹² Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, II μη νομοθετικές πράξεις, L306/41, 23-11-2011

- να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού που ασκεί έναντι του κράτους μέλους,
- να απαιτήσει από το κράτος μέλος να καταθέσει ατόκως στην Ευρωπαϊκή Ένωση ποσό κατάλληλου ύψους, μέχρι, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα,
- να επιβάλει πρόστιμα.

Η εφαρμοζόμενη δημοσιονομική πολιτική είναι το κύριο στοιχείο έντονων διαφορών μεταξύ των κρατών μελών. Αυτό οφείλεται στο ότι ο κρατικός προϋπολογισμός κάθε κράτους - μέλους είναι η χαρακτηριστική εκδήλωση της εθνικής του κυριαρχίας σε οικονομικό επίπεδο. Ο κρατικός προϋπολογισμός δείχνει τον προσανατολισμό της οικονομίας για την εφαρμογή των γενικών και ειδικών κυβερνητικών πολιτικών, όπως η περιφερειακή πολιτική, η κοινωνική πολιτική και άλλες¹³.

Η δημοσιονομική πολιτική ενός κράτους μπορεί να επιδιώκει συγκυριακούς στόχους, όπως την αποφυγή της ύφεσης ή τον περιορισμό του πληθωρισμού, ή στόχους διαρθρωτικής βελτίωσης της εθνικής οικονομίας μέσω των παραγωγικών επενδύσεων. Εάν όμως για τους παραπάνω λόγους, ο συντονισμός των δημοσιονομικών πολιτικών είναι πολύ δύσκολος, είναι συγχρόνως απαραίτητος για την οικονομική σύγκλιση, την οποία επιδιώκει η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και για τη συμμετοχή ενός κράτους μέλους στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

¹³ «Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική» Νίκος Μούσης, 13^η έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, 2011

3.2.1 Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Η ενσωμάτωση του ενιαίου νομίσματος από ορισμένα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιούργησε ένα διαφορετικό πλέον πλαίσιο για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον τομέα της νομισματικής πολιτικής δεν υφίσταται πλέον σε εθνικό επίπεδο, στον τομέα της δημοσιονομικής πολιτικής πλέον κοινοί στόχοι, τόσο οικονομικοί όσο και κοινωνικοί, υπάρχουν για όλα τα κράτη μέλη. Αφαιρείται ουσιαστικά η δυνατότητα του κάθε κράτους μέλους να εφαρμόσει και να χαράξει διαφορετική πολιτική. Για να επιτευχθεί και να εδραιωθεί η κοινή αυτή πολιτική η Οικονομική και Νομισματική Ένωση υποχρεώνει τα κράτη μέλη σε δημοσιονομική αυστηρότητα μέσω του Συμφώνου Σταθερότητας.

Ο κεντρικός πυλώνας σταθερότητας και δημοσιονομικής πειθαρχίας στην ΟΝΕ είναι το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης (ΣΣΑ), το οποίο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1997. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι ένα σύνολο κανόνων που σκοπό έχει να διασφαλίσει ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης φροντίζουν να διατηρούν υγιή δημόσια οικονομικά και να συντονίζουν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους¹⁴. Η εκκίνηση και δημιουργία του Συμφώνου που έγινε τον Ιούνιο του 1997, έγινε ως Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ για το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης.

Το συγκεκριμένο ψήφισμα παρέχει στα κράτη μέλη, το Συμβούλιο και την Επιτροπή σταθερούς πολιτικούς προσανατολισμούς για την αυστηρή και ταχεία εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης. Ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να ακολουθούν υγιείς πολιτικές προϋπολογισμού από τη στιγμή της ένταξής τους στην τρίτη φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ)¹⁵. Αποτελεί ουσιαστικά ένα πλαίσιο το οποίο βασίζεται σε κανόνες που συντονίζουν την εφαρμογή των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁶.

¹⁴ http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_el.htm

¹⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1463168082598&uri=URISERV:I25021>

¹⁶ <http://www.gr2014.eu/el/stability-and-growth-pact>

Το σύμφωνο αυτό προτάθηκε από τον Γερμανό Υπουργό Οικονομικών, Theo Waigel, ως μέσο για να διασφαλιστεί η υγεία της δημόσιας οικονομίας και, επομένως, να περιοριστεί ο κίνδυνος πληθωρισμού, σε συμφωνία με τα κριτήρια Σύγκλισης του Μάαστριχτ. Τα κράτη-μέλη οφείλουν να έχουν ετήσιο έλλειμμα προϋπολογισμού όχι μεγαλύτερο από το 3% του ΑΕΠ και δημόσιο χρέος μικρότερο από το 60% του ΑΕΠ.

Τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να τηρήσουν το μεσοπρόθεσμο στόχο για μια σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση. Βάση του ψηφίσματος δεσμεύτηκαν επίσης:

- να δημοσιεύουν, με δική τους πρωτοβουλία, τις συστάσεις του Συμβουλίου
- να αναλάβουν όποια θεωρούν αναγκαία διορθωτική δημοσιονομική δράση ώστε να επιτύχουν τους στόχους των εθνικών προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης
- να αρχίζουν άμεσα μόλις λάβουν πληροφορίες ότι υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος, τις αναγκαίες τους διορθωτικές δημοσιονομικές αναπροσαρμογές που θεωρούν ότι θα αναστρέψουν την κατάσταση
- να διορθώνουν το υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα όσο το δυνατό γρηγορότερα μετά την εμφάνισή του και
- να μην επικαλούνται τον έκτακτο χαρακτήρα ελλείμματος που συνδέεται με ετήσια μείωση του ΑΕγχΠ μικρότερη του 2 %, μόνο εάν πρόκειται για περίπτωση σοβαρής ύφεσης (ετήσια μείωση του πραγματικού ΑΕγχΠ κατά τουλάχιστον 0,75 %).¹⁷

¹⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1463168082598&uri=URISERV:I25021>

Η επιτροπή με τη σειρά της θα πρέπει να:

- ασκεί το δικαίωμα που έχει βάσει της Συνθήκης, με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνει την αυστηρή, έγκαιρη και αποτελεσματική λειτουργία του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης
- υποβάλλει, άμεσα, τις απαραίτητες εκθέσεις, γνώμες και συστάσεις που θα επιτρέψουν στο Συμβούλιο να λάβει γρήγορα και άμεσα τις αποφάσεις του
- να επισημαίνει μέσω εκθέσεων όποτε υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος, ή όταν το προβλεπόμενο ή πραγματικό δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕγχΠ
- αιτιολογεί εγγράφως όταν θεωρεί ότι ένα έλλειμμα άνω του 3 % του ΑΕγχΠ δεν είναι υπερβολικό και η γνώμη αυτή διαφέρει από τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής και
- κάνει συστάσεις προς το Συμβούλιο να λάβει απόφαση εάν υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα, έπειτα από αίτημα του Συμβουλίου.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης απαρτίζεται από δύο βραχίονες:

- a) τον προληπτικό βραχίονα που προσπαθεί να διασφαλίσει ότι σε όλη τη διάρκεια του κύκλου η δημοσιονομική πολιτική ασκείται με βιώσιμο τρόπο και
- b) τον διορθωτικό βραχίονα που καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναλάβουν διορθωτική δράση σε περίπτωση υπερβολικού ελλείμματος.

Ο διορθωτικός βραχίονας τίθεται σε λειτουργία με τη βοήθεια της Διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, μια λεπτομερή διαδικασία για τη διόρθωση των υπερβολικών ελλειμμάτων που προκύπτουν όταν παραβιαστεί ο ένας ή και οι δύο κανόνες που ορίζουν ότι το έλλειμμα δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος το 60% του ΑΕΠ (ή τουλάχιστον να μειώνεται αρκετά ώστε να

πλησιάζει προς το 60%) όπως ορίζεται στην Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επί της ουσίας όταν παρουσιάζονται υψηλότερα ελλείμματα από τα προκαθορισμένα αυτά μπορούν να γίνουν αποδεκτά σε καταστάσεις πραγματικής οικονομικής ύφεσης και υπό την προϋπόθεση ότι είναι προσωρινά. Εάν όμως δεν υφίσταται ο προσωρινός χαρακτήρας του ελλείμματος σε ένα κράτος τότε τα υπόλοιπα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν διάφορες κυρώσεις που θα ανέρχονται τουλάχιστον στο 0,2% του ΑΕΠ. Σε περίπτωση που εξακολουθεί να υφίσταται το πρόβλημα του υπερβολικού ελλείμματος και μετά το πέρας των δύο ετών από τη στιγμή που έχουν επιβληθεί οι κυρώσεις τότε επιβάλλεται πρόστιμο στο κράτος. Ο σκοπός της διαδικασίας είναι να δώσει στα κράτη-μέλη την ευκαιρία να διορθώσουν τα υπέρμετρα ελλείμματα αυξάνοντας την πίεση, πριν χρειαστεί να επιβληθούν κυρώσεις και για αυτό το λόγο αποτελείται από μια διαδικασία που περιλαμβάνει έντεκα βήματα¹⁸.

Στις 7 Ιουλίου του 1997 το Συμβούλιο εκδίδει τον κανονισμό 1466/97 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών με τον οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να υποβάλλουν προγράμματα σταθερότητας στα οποία θα καθορίζουν τους μεσοπρόθεσμους στόχους τους για την επίτευξη μιας ισοσκελισμένης ή πλεονασματικής δημοσιονομικής κατάστασης.¹⁹

Κατά την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης αρκετά κράτη μέλη αντιμετώπισαν δυσκολίες για την τήρηση των κριτηρίων και για αυτό το λόγο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, αναγκάστηκε ουσιαστικά να αναθεωρήσει τους κανονισμούς που επιβάλλουν την πρόληψη και διόρθωση των υπερβολικών ελλειμμάτων τον Μάρτιο του 2005. Τον Ιούνιο του 2005 πραγματοποιήθηκαν τρεις αλλαγές που αφορούσαν το τμήμα της πρόληψης του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης:

¹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος

¹⁹ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Αριθ. L209/1, 02-08-1997

- i. οι μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι θα λαμβάνουν υπόψη την ποικιλομορφία των οικονομικών και δημοσιονομικών καταστάσεων και τη δυνατότητα στήριξής τους, που μπορεί να κυμαίνεται από ένα έλλειμμα 1% του ΑΕΠ έως μια θέση ισορροπίας ή με πλεόνασμα για τις χώρες του ευρώ και τις χώρες του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών
- ii. αν δεν έχει επιτευχθεί ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος τότε οι χώρες αυτές θα πρέπει να επιδιώκουν μια ετήσια βελτίωση τουλάχιστον 0,5% του ΑΕΠ σε πρόσφορες περιόδους και
- iii. τα κράτη μέλη που έχουν εφαρμόσει σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με έναν επαληθεύσιμο αντίκτυπο στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μπορούν να παρεκκλίνουν προσωρινά από τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή από την πορεία προσέγγισης προς αυτόν.²⁰

Αντίστοιχα οι αλλαγές που έγιναν στον διορθωτικό βραχίονα τον Ιούνιο του 2005 συνεπάγονται:

- ένα νέο ορισμό της «σοβαρής οικονομικής ύφεσης»
- τη διευκρίνιση των «άλλων σχετικών παραγόντων», υπό τον όρο ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα παραμένει κοντά στο ανώτατο όριο του 3% και ότι η υπέρβαση είναι προσωρινή
- την παράταση των προθεσμιών για τη διόρθωση ενός υπερβολικού ελλείμματος, προκειμένου να δοθεί σε μια χώρα περισσότερος χρόνος να λάβει αποτελεσματικά και μόνιμα μέτρα αποφεύγοντας τα προσωρινά και έκτακτα μέτρα και

²⁰ «Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική» Νίκος Μούσης, 13^η έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, 2011

- την υπόδειξη στα κράτη μέλη που βρίσκονται σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος να επιδείξουν μια ετήσια δημοσιονομική προσπάθεια τουλάχιστον 0,5% του ΑΕΠ με διαρθρωτικά μέτρα.²¹

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος είναι μια σταδιακή διαδικασία με ακριβείς προθεσμίες. Η Συνθήκη, ο κανονισμός εφαρμογής και το Σύμφωνο σταθερότητας διευκρινίζουν τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η διαδικασία και τους αντίστοιχους ρόλους και τις αρμοδιότητες των οργάνων.

Η στρατηγική οικονομικής πολιτικής που επικεντρώνεται σε μακροοικονομικές πολιτικές προσανατολισμένες στην οικονομική αύξηση και σταθερότητα επιτρέπει μια ελαστική βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση των μεταβαλλόμενων οικονομικών συνθηκών, διαφυλάσσοντας και ενισχύοντας μεσοπρόθεσμα την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας.

Ο συνδυασμός του ευρώ και του Συμφώνου Σταθερότητας έχει δύο σημαντικές συνέπειες:

- I. οι αυξήσεις των δαπανών από την πλευρά ενός κράτους αυτομάτως απαιτούν και τις ανάλογες αυξήσεις στα έσοδά του καθώς ο προϋπολογισμός θα πρέπει να είναι περίπου ισοσκελισμένος. Το γεγονός αυτό παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες κατά την διαδικασία της εφαρμογής καθώς η δημιουργία κρατικών εσόδων μέσω της φορολογίας είναι δύσκολη αφού η υπάρχουσα φορολογική βάση έχει εκμεταλλευτεί στο έπακρο και τείνει να εξαντληθεί η φοροδοτική της ικανότητα, ενώ η αύξηση της φορολογίας των επιχειρήσεων είναι αδύνατη καθώς αντίκειται στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων. Θα πρέπει λοιπόν το κράτος να καταφύγει στον περιορισμό της φοροδιαφυγής και στην εσωτερική ανακατανομή των κονδυλίων του προϋπολογισμού.

²¹ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1055/2005 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2005 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97

- II. την πιθανή προ-κυκλική λειτουργία της δημοσιονομικής πολιτικής προκειμένου να τηρηθεί το Σύμφωνο Σταθερότητας. Για παράδειγμα αν έχουμε μείωση της εξωτερικής ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες, τότε δεν μπορεί πλέον να αποκατασταθεί αυτή με την υποτίμηση του εθνικού νομίσματος. Σε αυτή την περίπτωση, η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική μπορεί να παίξει αντί-κυκλικό ρόλο ενισχύοντας την εσωτερική ζήτηση, για να αποφευχθεί, μερικώς, η αύξηση της ανεργίας. Και πάλι όμως το Σύμφωνο Σταθερότητας θέτει όρια στην ευελιξία της δημοσιονομικής πολιτικής. Η δημοσιονομική πολιτική μπορεί να ενισχύσει τις αρνητικές συνέπειες από τη μείωση της εξωτερικής ζήτησης, εφόσον η μείωση του εισοδήματος που συνεπάγεται η μείωση της εξωτερικής ζήτησης θα αυξήσει το δημοσιονομικό έλλειμμα και θα απαιτηθεί αύξηση φόρων ή/και μείωση δαπανών, προκειμένου να μην παραβιαστεί το Σύμφωνο Σταθερότητας, με αποτέλεσμα τον περαιτέρω περιορισμό της ζήτησης, αύξηση της ανεργίας κλπ. Η δημοσιονομική πολιτική λειτουργεί αντί-κυκλικά μόνο στην περίπτωση που υπό κανονικές συνθήκες ο προϋπολογισμός είναι πλεονασματικός, ενώ κάποια περιθώρια υπάρχουν και στη περίπτωση που είναι ισοσκελισμένος.

3.2.2 Οι πρώτοι τριγμοί

Τον Νοέμβριο του 2002 διαπιστώθηκε για πρώτη φορά η ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Πορτογαλία ύψους 4,4% του ΑΕΠ, από το Συμβούλιο, το οποίο με τη σειρά του ζήτησε από τις πορτογαλικές αρχές την αυστηρή εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων με στόχο τη μείωση του ελλείμματος κάτι το οποίο κατάφερε μέχρι το 2003. Οι μηχανισμοί του Συμφώνου, δηλαδή οι κυρώσεις δεν επιβλήθηκαν καθώς η Πορτογαλία κατάφερε να συμμορφωθεί.

Η συνέχεια όμως για το Σύμφωνο Σταθερότητας δεν ήταν και τόσο ευνοϊκή καθώς το 2003 διαπιστώθηκε στη Γερμανία υπερβολικό έλλειμμα ύψους 3,5% του ΑΕΠ, από το Συμβούλιο και το ίδιο έτος ακολούθησε και η Γαλλία να εμφανίζει υπερβολικό έλλειμμα ύψους 3,2% του ΑΕΠ. Οι διαπιστώσεις αυτές του Συμβουλίου ακολουθήθηκαν από προειδοποιήσεις για συμμόρφωση προς τις αντίστοιχες χώρες. Τα προβλήματα όμως στη Ένωση με βάση το κριτήριο του Συμφώνου συνεχίστηκαν καθώς και η Ολλανδία βρισκόταν στο όριο με έλλειμμα 3% του ΑΕΠ αλλά και η Βρετανία με έλλειμμα 3,2% του ΑΕΠ. Το ίδιο έτος θα έχουμε και την αφορμή της αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης καθώς το Ecofin, δηλαδή το Συμβούλιο που απαρτίζεται από όλους του Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών των κρατών – μελών, θα απορρίψει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την επιβολή κυρώσεων στην Γερμανία και την Γαλλία οι οποίες δεν είχαν συμμορφωθεί όπως η Πορτογαλία.

Το 2004 έρχεται η σειρά της Ελλάδας να εμφανίσει υπερβολικά ελλείμματα και μάλιστα ύψους 6,6% του ΑΕΠ, με το Συμβούλιο να ζητά άμεσα τη διόρθωσή τους. Στο τέλος του ίδιου έτους η χώρα δεν έχει καταφέρει να τροφοδοτήσει με τα απαιτούμενα δημοσιονομικά στοιχεία που της έχουν ζητηθεί από την Ευρωπαϊκή στατιστική αρχή και έτσι δεν μπορούν να ενημερωθούν αξιόπιστα τα υπόλοιπα κράτη – μέλη. Ως αποτέλεσμα αυτών η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αρχίσει τις διαδικασίες εναντίον της Ελλάδας. Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους θα πραγματοποιηθεί η αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας. Αρχές του 2005 η Ελλάδα θα λάβει ειδοποίηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η οποία ζητά την λήψη μέτρων τη μείωση

του ελλείμματος η οποία κρίνεται αναγκαία για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος.

Τα χρόνια που θα ακολουθήσουν μέχρι την παγκόσμια οικονομική κρίση το Συμβούλιο θα συνεχίσει να διαπιστώνει υπερβολικά ελλείμματα σε Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ελλάδα, ενώ με τη σειρά της η Επιτροπή θα κάνει τις απαραίτητες συστάσεις μείωσης του υπερβολικού δημόσιου ελλείμματος.

Το 2009 όμως η Ευρώπη έρχεται αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της ιστορίας της μετά από εκείνη του 1929. Η Lehman Brothers, η τέταρτη μεγαλύτερη επενδυτική τράπεζα της Αμερικής, καταρρέει υπό το βάρος των κακών επενδύσεων, προκαλώντας την έντονη ανησυχία άλλων τραπεζών και επενδυτών με τους οποίους είχε συναλλαγές. Η κρίση μεταφέρεται στις ευρωπαϊκές τράπεζες που έχουν επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στην αμερικανική αγορά ενυπόθηκων δανείων. Οι τράπεζες απειλούνται με πτώχευση και τα ευρωπαϊκά κράτη προσπαθούν να τις διασώσουν αν και το κόστος είναι υπερβολικά υψηλό. Οι αγορές με τη σειρά τους γίνονται αρκετά επιφυλακτικές απέναντι στα κράτη που θεωρούν ότι δεν έχουν την δυνατότητα να διασώσουν τις τράπεζές τους με αποτέλεσμα τα κράτη αυτά τα οποία τροφοδοτούσαν τον κρατικό προϋπολογισμό τους με δανεισμό να αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες και να αυξάνουν το χρέος τους²². Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2009 20 από τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσίασαν ελλείμματα πάνω από το ανώτατο όριο του 3% του ΑΕΠ και ότι μέσα σε μία χρονιά (2008-2009), το ΑΕΠ της Γερμανίας μειώθηκε κατά 5%, της Γαλλίας κατά 2,6%, της Ολλανδίας κατά 4%, της Σουηδίας κατά 5,2%, της Ιρλανδίας κατά 7,1%, της Φινλανδίας κατά 7,8%, της Δανίας κατά 4,9% και της Ισπανίας κατά 3,5%²³.

Για τους παραπάνω λόγους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δίνουν παράταση στις προθεσμίες που ορίζει το Σύμφωνο Σταθερότητας στις χώρες για να προβούν στις αναγκαίες δημοσιονομικές διορθώσεις.

²²http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/why_did_the_crisis_happen/index_el.htm

²³ «Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη το 2011», ΙΝΕΓΣΕΕ, μελέτη 17, Δεκέμβριος 2011

Η κρίση λοιπόν έφερε στην επιφάνεια τις ατέλειες του συστήματος οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως:

- Είχε δοθεί υπερβολικά μεγάλη έμφαση στην παρακολούθηση των ετήσιων δημοσιονομικών ελλειμμάτων χωρίς όμως να λαμβάνεται υπόψη το δημόσιο χρέος. Για το λόγο αυτό εμφανίστηκε το παράδοξο χώρες οι οποίες ήταν εντός των ορίων του Συμφώνου, αντιμετώπισαν οικονομικές δυσκολίες κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, εξαιτίας των υψηλών επιπέδων χρέους. Απαιτούνταν, συνεπώς, αυστηρότερη παρακολούθηση αυτού του δείκτη.
- απουσία εποπτικών μηχανισμών για την ανταγωνιστικότητα και των μακροοικονομικών ανισορροπιών με αποτέλεσμα τη συσσώρευση χρέους του ιδιωτικού τομέα, την αποδυνάμωση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και τη διόγκωση των αγορών στέγης.
- δεν υπήρξε η απαιτούμενη επιβολή εφαρμογής των κυρώσεων σε ορισμένες χώρες της ευρωζώνης οι οποίες δεν τηρούσαν τους κανόνες. Απαιτούνταν λοιπόν αυστηρότερος, πιο αξιόπιστος και αξιοκρατικός - αντικειμενικός μηχανισμός κυρώσεων.
- σε πάρα πολλές περιπτώσεις, οι θεσμικές αδυναμίες ανέβαλαν τη λήψη σκληρών αποφάσεων για τις ανησυχητικές μακροοικονομικές εξελίξεις. Κάτι που δείχνει ότι δεν είχε εκτιμηθεί το μέγεθος της κατάστασης.
- όταν εκδηλώθηκε η κρίση, απουσίαζαν οι μηχανισμοί χορήγησης χρηματοοικονομικής στήριξης σε χώρες της ευρωζώνης οι οποίες βρέθηκαν αντιμέτωπες με χρηματοπιστωτικά προβλήματα.

Η οικονομική κατάσταση αυτή της Ευρώπης έφερε χώρες όπως την Ελλάδα την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και την Κύπρο να αδυνατούν να δανειστούν από τις χρηματοπιστωτικές αγορές με λογικά επιτόκια²⁴.

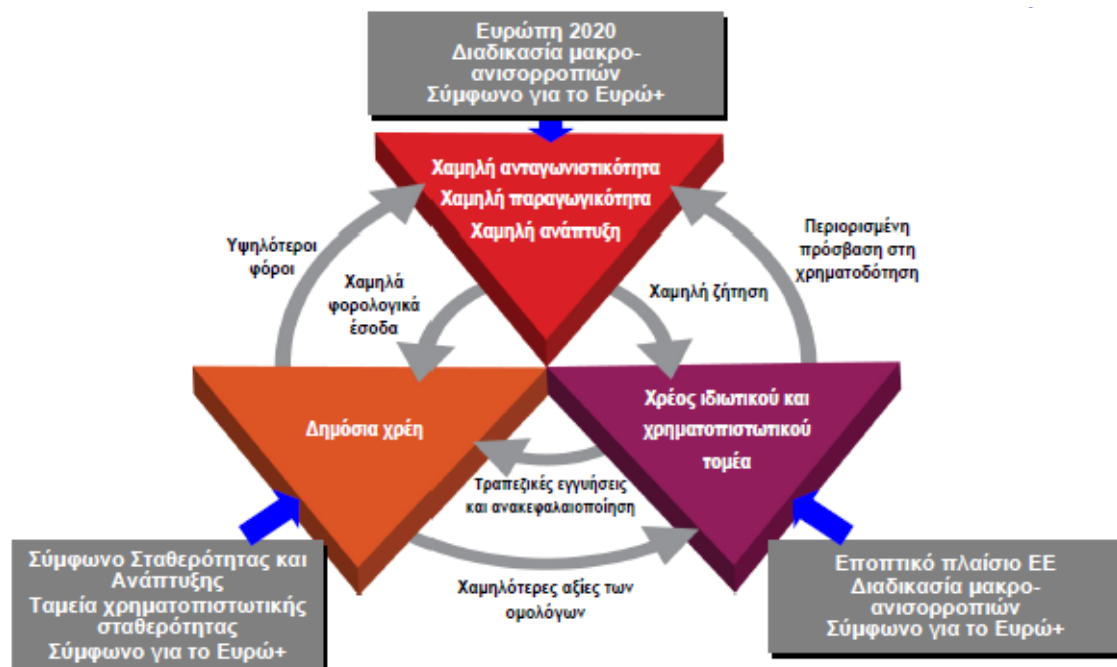
²⁴http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/why_did_the_crisis_spread/index_el.htm

3.2.3 Σύμφωνο Ευρω+

Το Σύμφωνο για το Ευρώ +, συμφωνήθηκε από τους Αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων της ευρωζώνης και στο οποίο συμμετέχουν η Βουλγαρία, η Δανία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία και η Ρουμανία (για τον λόγο αυτό και το «συν»), είναι ένα συμπληρωματικό πρόγραμμα με πρόσθετες μεταρρυθμίσεις. Το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς: ανταγωνιστικότητα, απασχόληση, βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Έτσι επιδιώκεται η ενίσχυση του οικονομικού πυλώνα της οικονομικής και νομισματικής ένωσης ώστε να υπάρξει καλύτερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών με ταυτόχρονη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την επίτευξη υψηλότερου βαθμού σύγκλισης²⁵.

Σύμφωνα με παρουσίαση του J.M. Barroso το 2011, τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το πλαίσιο του Συμφώνου για το Ευρώ+ είναι:

Σχήμα 3.2

Πηγή: Παρουσίαση J.M. Barroso, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2011

²⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/economic-governance/index_el.htm

Βάσει λοιπόν των κανονισμών τα κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα ή και με τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών τους και έχουν ως νόμισμα το ευρώ μπορούν να λάβουν βοήθεια από άλλα κράτη – μέλη, από τρίτες χώρες, από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ), από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), ή από άλλο σχετικό διεθνή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Αυτό πραγματοποιείται για να μην υπάρξουν περαιτέρω επιπτώσεις σε άλλα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.

Επίσης τα κράτη δεσμεύονται να βελτιώσουν τον τρόπο παρακολούθησης των δημοσιονομικών τους έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η εναρμόνιση των οικονομικών πολιτικών βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Για τον συντονισμό αυτό τα κράτη δεσμεύτηκαν:

- σε ένα κοινό δημοσιονομικό χρονοδιάγραμμα
- σε μια διαδικασία για την πρόληψη και διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών
- σε ένα σύστημα πολυμερούς εποπτείας των δημοσιονομικών πολιτικών και
- σε μια διαδικασία για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος ενός κράτους μέλους

Όλα τα παραπάνω ορίζονται στη νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης της οποίας σημαντικό κομμάτι αποτελεί το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο». Το ευρωπαϊκό εξάμηνο ενισχύει την οικονομική και νομισματική ένωση ως σύνολο. Μέσω της συνεργασίας υλοποιούνται μακροπρόθεσμες λύσεις για τη διασφάλιση της σταθερότητας και της ανάπτυξης αντί για βιαστικές ρυθμίσεις με γνώμονα την επίτευξη βραχυπρόθεσμων στόχων. Το «ευρωπαϊκό εξάμηνο» παρέχει επίσης το πλαίσιο και το δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα για τη διαχείριση των μέτρων που αποσκοπούν στην υπέρβαση της

κρίσης και την τόνωση της ανάπτυξης, τα οποία εγκρίθηκαν από την έναρξη της κρίσης.²⁶

²⁶ «Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Η οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015

3.2.4 Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η κρίση του δημόσιου χρέους έχει προκαλέσει ισχυρούς τριγμούς στη σταθερότητα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και ανέδειξε την άμεση ανάγκη για σημαντικές βελτιώσεις στο πλαίσιο των δημοσιονομικών πολιτικών. Η τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης το 2013 προβλέπει σημαντικούς κανόνες και μέσα για την εποπτεία των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών. Μια άλλη σημαντική μεταρρύθμιση, η διακυβερνητική Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΣΣΣΔ), δημοσιονομική συνιστώσα της οποίας αποτελεί το Δημοσιονομικό Σύμφωνο.²⁷

Η παρακολούθηση λοιπόν της οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης μιας οικονομίας είναι τεράστιας σημασίας, για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Η αυστηρή παρακολούθηση δίνει τη δυνατότητα της αποφυγής των κρίσεων μέσω της λήψης των απαιτούμενων διορθωτικών μέτρων όταν αυτά απαιτούνται. Το οικονομικό όφελος αυτών των παρεμβάσεων, εφόσον πραγματοποιηθούν έγκαιρα, θα είναι σημαντικό καθώς το κόστος που θα αναλάβει η οικονομία σε περίπτωση μη έγκαιρης διόρθωσης θα είναι πολύ μεγάλο. Τόσο σε θεωρητικό, όσο και εμπειρικό επίπεδο, έχει αποδειχθεί πώς υπάρχει καθοριστική σχέση μεταξύ της δημοσιονομικής κατάστασης μίας οικονομίας και του πλαισίου παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομίας. Όσο πιο διαφανές, αντικειμενικό και ανεξάρτητο είναι το πλαίσιο παρακολούθησης της οικονομίας, τόσο καλύτερα δημοσιονομικά αποτελέσματα επιτυγχάνονται.

Πολλές χώρες για να διασφαλίσουν την ανάπτυξη και την βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών τους μακροχρόνια έχουν αναπτύξει διάφορους θεσμούς όπως το «Δημοσιονομικό Συμβούλιο».

Ουσιαστικά το Συμβούλιο αυτό πρόκειται για έναν οργανισμό ή αρχή ανεξάρτητο από τον κρατικό μηχανισμό, παρόλο που χρηματοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό. Ο ρόλος του είναι η παροχή, στους άμεσα ενδιαφερόμενους, αντικειμενικών αναλύσεων και εκτιμήσεων για τις προοπτικές της οικονομίας, την

²⁷ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuld=FTU_4.2.1.html

πρόοδο για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων της κυβέρνησης, τη μακροπρόθεσμη κατάσταση των δημοσίων οικονομικών και την αξιολόγηση του δημοσιονομικού και μακροοικονομικού κόστους και οφέλους των προτεινόμενων μέτρων. Είναι φανερό λοιπόν ότι σε καμιά χώρα τα συμβούλια αυτά δεν ασκούν δημοσιονομική πολιτική, επιτελούν όμως σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της αξιοπιστίας και της διαφάνειας της δημοσιονομικής πολιτικής.²⁸

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο ασκεί κάποιες από τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Παρακολούθηση και αξιολόγηση της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής μέσω των δημοσιονομικών στόχων που θέτει η κυβέρνηση και των αποτελεσμάτων τους.
- Δημόσιας διατύπωση συστάσεων για την οικονομική πολιτική.
- Αξιολόγηση και διεξαγωγή προβλέψεων για βασικά μακροοικονομικά μεγέθη.
- Εξέταση της αξιοπιστίας των προβλέψεων του κρατικού προϋπολογισμού αναφορικά με τις δαπάνες, τα έσοδα και επομένως το έλλειμμα και το χρέος.
- Αξιολόγηση και εκτίμηση της δυνατότητα να διατηρηθούν, μακροχρόνια, τα δημοσιονομικά μεγέθη και κυρίως το χρέος.
- Παροχή αναλυτικής μικροοικονομικής κοστολόγησης των δημοσιονομικών επιπτώσεων των συγκεκριμένων έργων ή προτάσεων που γίνονται από την κυβέρνηση.
- Διεξαγωγή Επισκοπήσεων Δημοσίων Δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων.

Η σωστή λειτουργία του Δημοσιονομικού Συμβουλίου όπως αναφέρθηκε παραπάνω απαιτεί την ανεξαρτησία του από τις κυβερνητικές επιρροές, αλλά και την άμεση πρόσβαση στα οικονομικά - δημοσιονομικά στοιχεία.

²⁸ «Τι είναι και τι θα κάνει το Δημοσιονομικό Συμβούλιο», www.tovima.gr, δημοσίευση 12-,3-2015

4. Οι δημοσιονομικές και πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και πως αυτές επηρέασαν την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα

4.1 Η ελληνική οικονομία

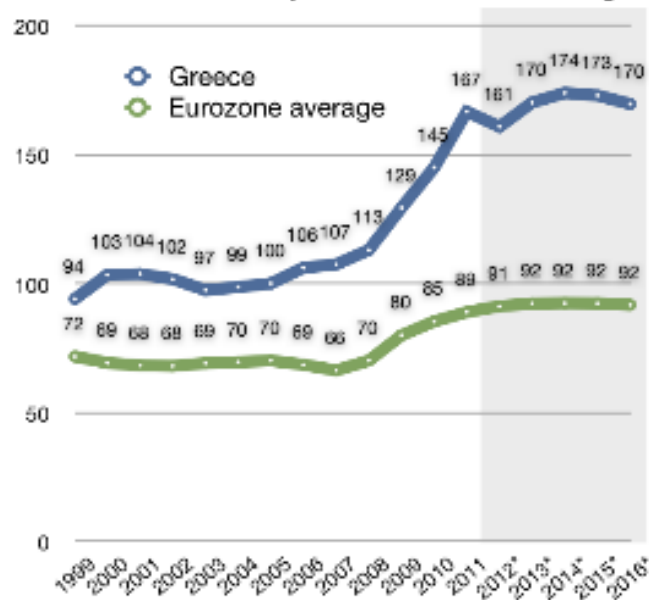
Κάνοντας μια μικρή ιστορική αναδρομή η Ελλάδα μετά την πτώση της χούντας και την εγκαθίδρυση εκ νέου της δημοκρατίας στην Ελλάδα, Προεδρικής αυτή τη φορά, η χώρα προέβει σε δανεισμό για μεγάλο διάστημα μεγεθύνοντας έτσι το δημόσιο χρέος. Το 1993 το δημόσιο χρέος είχε φτάσει στο 111,6% του ΑΕΠ.²⁹ Από το 1993 έως και το 1999 είχαμε πτώση του ελλείμματος, εικονική όπως απεδείχθη στη συνέχεια, τέτοια ώστε να καθιστά την Ελλάδα χώρα – μέλος της ΟΝΕ. Το 2004 και έπειτα από νέες απογραφές των προηγούμενων ετών αποκαλύφθηκε ότι η Ελλάδα είχε ελλείμματα μεγαλύτερα του 3%, δεν πληρούσε δηλαδή την βασική προϋπόθεση για την ένταξή της. Από την χρονική περίοδο αυτή και έπειτα η χώρα δημιουργεί συνεχώς ελλείμματα και από το 2008 και μετά ο ρυθμός αύξησης του χρέους αλλά και των ελλειμμάτων της Ελλάδας αυξάνονται με ραγδαίους ρυθμούς.

Σε επίπεδο ανάπτυξης η ελληνική οικονομία παρουσίαζε έως το 2008 υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ το 2009 ως αποτέλεσμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης εμφάνισε σημάδια ύφεσης. Από το 2010 και μετά η ύφεση έγινε εντονότερη λόγω του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της χώρας. Αυτό οδήγησε την Ελλάδα να ενταχθεί στον μηχανισμό οικονομικής στήριξης, γνωστός και ως Τρόικα, ο οποίος

²⁹ Εφημερίδα Καθημερινή, 15-12-2005, «Το χρονικό διόγκωσης του δημόσιου χρέους», Ιωάννη Δ. Καμαρα

αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Διάγραμμα 4.1: Το ελληνικό χρέος σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης

Πηγή: Eurostat

Η ένταξη της Ελλάδας σε καθεστώς επιτήρησης, η οποία περιελάμβανε την δραστική μείωση των δημοσίων δαπανών αλλά και την αυστηρή εισοδηματική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα αρνητικές συνέπειες στην εξέλιξη του ΑΕΠ κατά τα έτη 2008 έως και 2013, το 2014 η ελληνική οικονομία έδειξε να ανακάμπτει και να επανέρχεται σε ανοδικούς ρυθμούς ανάπτυξης κάτι όμως που ανακόπηκε τον επόμενο χρόνο. Για το έτος 2016 το Υπουργείο Οικονομικών προβλέπει ύφεση -0,7%, ως αποτέλεσμα της μείωσης της δημόσιας και της ιδιωτικής κατανάλωσης.³⁰

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται η εικόνα της ελληνικής οικονομίας με την παρουσίαση ορισμένων σημαντικών οικονομικών δεικτών, όπως την εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ (σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός, η παραγωγικότητα εργασίας (με έτος βάσης το 2010), το ποσοστό της ανεργίας καθώς και οι εισαγωγές και εξαγωγές της χώρας (σε τρέχουσες τιμές, εκφρασμένες σε δισεκατομμύρια €).

³⁰ΚΕΠΕ, Μηνιαίο δελτίο οικονομικών εξελίξεων, Νο. 24, Δεκέμβριος 2015

Πίνακας 4.1: Οικονομικοί δείκτες 2010 - 2015

Οικονομικοί δείκτες Έτος	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Εξέλιξη πραγματικού ΑΕΠ	-5,5%	-9,1%	-7,3%	-3,2%	0,7%	-0,2%
Μέσος ετήσιος πληθωρισμός	4,7%	3,3%	1,5%	-0,9%	-1,3%	-1%
Παραγωγικότητα της εργασίας	100	97,6	96,6	97	97,5	95,4
Ποσοστό ανεργίας	12,7%	17,9%	24,4%	27,5%	26,5%	24%
Εισαγωγές	52,1	48,9	49,5	46,9	48,3	43,6
Εξαγωγές	21,1	24,3	27,6	27,3	27,1	25,9

Πηγή: Eurostat & Ελληνική Στατιστική Αρχή

4.2 Δημοσιονομικές και πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Οι δημοσιονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα για την μείωση των ελλειμμάτων ουσιαστικά συνδέθηκαν με μέτρα λιτότητας από όλες τις κυβερνήσεις που ανέλαβαν την διακυβέρνηση της χώρας από το 2009 μέχρι σήμερα. Τα πρώτα μέτρα λιτότητας, ανακοινώθηκαν από την κυβέρνηση τον Φλεβάρη του 2010, αφορούσαν τον δημόσιο τομέα και περιελάμβαναν πάγωμα των μισθών, περικοπή των επιδομάτων και υπερωριών, περικοπή των οδοιπορικών, αναστολή των προσλήψεων για το 2010 και μειώσεις στις αποδοχές στα στελέχη του δημοσίου.³¹

Τον Μάρτιο του ίδιου έτους και έπειτα από την πίεση των διεθνών αγορών η κυβέρνηση ανακοινώνει νέο πακέτο μέτρων λιτότητας το οποίο πλήττει τα εισοδήματα των νοικοκυριών, αυξήσεις σε φόρους (βενζίνη, Φ.Π.Α. κ.α.), περικοπή δώρων Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς, μείωση επιδομάτων, μειώσεις μισθών σε Δ.Ε.Κ.Ο., Ο.Τ.Α. και Ν.Π.Ι.Δ., επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε ακίνητα και αυτοκίνητα, και δημιουργεί πλήθος αντιδράσεων και κινητοποιήσεων στη χώρα.³²

Ξανά όμως οι διεθνείς αγορές δεν χαλάρωσαν την στάση του με αποτέλεσμα η χώρα να καταφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα υπογράφοντας μνημόνιο, στο οποίο περιλαμβάνονταν νέα μέτρα λιτότητας, με το ΔΝΤ και την Ε.Ε. το οποίο ψηφίστηκε από την ελληνική Βουλή τον Μάιο του 2010 και εγκρίθηκε από το ΔΝΤ τρεις μέρες αργότερα.

Η οικονομική ύφεση συνεχίζεται το 2011 και μάλιστα το 1^ο εξάμηνο παρουσιάζεται σημαντική απόκλιση της οικονομίας από τους στόχους που έχουν τεθεί και έντονη υστέρηση των δημοσίων εσόδων. Τα παραπάνω οδήγησαν σε νέα μέτρα, τον Ιούνιο του 2011, με τη μορφή του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015. Το συγκεκριμένο πλαίσιο περιελάμβανε νέα φορολογικά μέτρα, αλλαγές στα εργασιακά αλλά και έσοδα από αποκρατικοποιήσεις. Αν και η Ελλάδα ήρθε σε νέα συμφωνία με την Ε.Ε., το ΔΝΤ και την ΕΚΤ., το κλίμα είχε αρχίσει να γίνεται

³¹Ελευθεροτυπία 9 Φεβρουαρίου 2010, «Τι προβλέπει η εισοδηματική πολιτική για το 2010 Πάγωμα μισθών και περικοπές επιδομάτων ανακοίνωσε η κυβέρνηση»

³²Ελευθεροτυπία 4 Μαρτίου 2010, «ΒΑΡΥ ΠΛΗΓΜΑ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΕΧΟΝΤΩΝ (ΚΥΡΙΩΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ) Αξέχαστη (!) και δυσσίωση η 3η Μαρτίου», Ελένη Κωσταρέλου

δυσάρεστο και τα σενάρια για έξοδο της χώρας από την ΟΝΕ έκαναν την προσπάθεια ανάκαμψης της χώρας ακόμα πιο δύσκολη. Οι διεθνής οίκοι αξιολόγησης σε ένα μπαράζ υποβάθμισης της ελληνικής οικονομίας την υποβάθμισαν σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας και οδήγησαν τη χώρα σε νέα έκτακτα μέτρα το Σεπτέμβριο του 2011.

Οι παραπάνω καταστάσεις σηματοδότησαν την πορεία προς την υπογραφή του δεύτερου μνημονίου μέσα από αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό, όπως την δημιουργία κυβέρνησης συμμαχίας (γνωστή ως κυβέρνηση Παπαδήμου). Η οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώνεται συνεχώς και πλέον με την υλοποίηση των μέτρων αρχίζουν να εμφανίζονται οι κοινωνικές επιπτώσεις κυρίως στις αστικές περιοχές της χώρας. Χαρακτηριστικό το δημοσίευμα της εφημερίδας «Τα ΝΕΑ», στις 31 Ιανουαρίου του 2012, «Πιλοτικό πρόγραμμα από το υπουργείο Παιδείας σε περιοχές με έντονα οικονομικά προβλήματα. Αρχίζουν συσσίτια σε 18 σχολεία της Αττικής.» Το Φεβρουάριο του ίδιου έτους ψηφίστηκε το δεύτερο μνημόνιο από την ελληνική Βουλή, το οποίο με τη σειρά του έφερε και νέα μέτρα όπως εκ νέου περικοπές μισθών και συντάξεων, κατάργηση δημόσιων οργανισμών, συγχωνεύσεις δημόσιων φορέων όπως έγινε με τις κατά τόπους εφορίες, καταργήσεις θέσεων εργασίας στο δημόσιο τομέα, αλλαγές στα εργασιακά μειώσεις στο βασικό μισθό και αυξήσεις σε φόρους³³.

Ακολούθησαν οι εκλογές του 2012 και το νέο μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής 2013 – 2016, το οποίο με τη σειρά του έφερε νέο πακέτο μέτρων λιτότητας πλήττοντας δημοσίους και ιδιωτικούς υπαλλήλους, συνταξιούχους και επαγγελματίες διαταράσσοντας πάλι την κοινωνική συνοχή. Τα νέα μέτρα και η διακυβέρνηση της τότε συγκυβέρνησης δημιούργησαν για πρώτη φορά πρωτογενές πλεόνασμα, οριακό, για τη χώρα, χωρίς όμως να βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των πολιτών καθώς η ανεργία και ο πληθωρισμός κάλπαζαν.

³³Εφημερίδα «Έθνος», 6 Νοεμβρίου 2012, «Σαρωτικές αλλαγές φέρνει το πολυνομοσχέδιο Κατατέθηκε χθες το απόγευμα το πολυνομοσχέδιο για την «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016».

Το 2014 με την μη εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας η χώρα μπήκε σε ένα μπαράζ εκλογικών αναμετρήσεων, με την αξιολόγηση από τους θεσμούς να εκκρεμεί και να τίθεται ξανά ως θέμα συζήτησης η έξοδος της χώρας από την ΟΝΕ. Η νέα κυβέρνηση δεν κατάφερε να εκπληρώσει τις προσδοκίες των πολιτών για τερματισμό της λιτότητας, έχοντας μάλιστα και τους Θεσμούς, (Ε.Ε., ΔΝΤ και Ε.Κ.Τ.), απέναντί της, με αποτέλεσμα να οδηγήσει τη χώρα στην υπογραφή τρίτου μνημονίου.

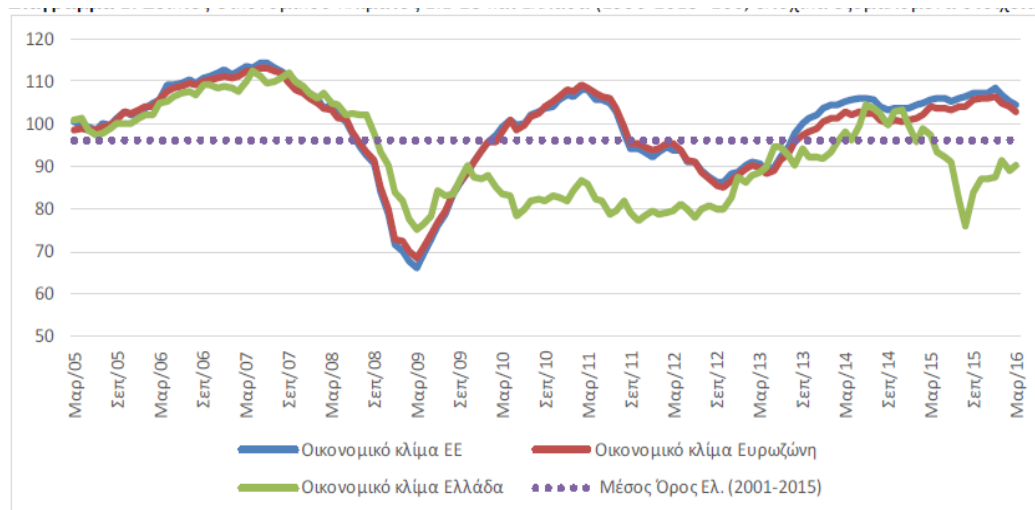
Παρατηρώντας τους δείκτες μπορούμε να δούμε ότι, τα μέτρα τα οποία ψηφίζονταν κατά καιρούς πέρα από τις κοινωνικές αντιδράσεις, εκτόξευσαν την ανεργία στο 12,7% για το 2010 από 9,6% που ήταν το 2009 και σημειώνοντας από το 1998 (έτος που παρέχει στοιχεία η Eurostat) την υψηλότερη τιμή. Από το 2012 και μετά η ανεργία ανήλθε σε ποσοστά μεγαλύτερα του 20% χωρίς να εμφανίζονται ουσιαστικά σημεία βελτίωσης έως και σήμερα.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις από το 2008 στην Ελλάδα έχουν κλείσει 244.712 κυρίως μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μειώνοντας αντίστοιχα τις θέσεις εργασίας κατά 842.670. Για το 2016 η εικόνα συνεχίζει να είναι δραματική, καθώς μέχρι τα τέλη Μαρτίου, σύμφωνα με τα στοιχεία του γενικού εμπορικού μητρώου διαγράφηκαν 9.812 επιχειρήσεις και άνοιξαν μόνο 5.988 επιχειρήσεις.³⁴

Παρατηρούμε και από τον δείκτη οικονομικού κλίματος, που δημοσιεύει ανά μήνα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελεί ένα μέτρο της πορείας της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, ότι το Μάρτιο του 2016 έπειτα από συνεχή πτώση, από τον Μάρτιο του 2014, υπάρχει οριακή βελτίωση. Αυτή οφείλεται κυρίως στις προσδοκίες που υπάρχουν στον τομέα του τουρισμού αλλά και στο γεγονός ότι οδεύει η χώρα προς την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης του εφαρμοσμένου προγράμματος. Προεξοφλούνται όμως και οι αρνητικές εξελίξεις από την οριστικοποίηση των νέων φορολογικών μέτρων στο πλαίσιο της αξιολόγησης, ειδικά στην πλευρά της ζήτησης, στα νοικοκυριά. Επιπροσθέτως δημιουργούνται νέα στοιχεία αβεβαιότητας τα οποία έχουν προκύψει το τελευταίο διάστημα, όπως η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης, που επιβαρύνουν τόσο το οικονομικό όσο και το κοινωνικό περιβάλλον.

³⁴iefimerida, «Στοιχεία που σοκάρουν: Από το 2008 έβαλαν λουκέτο 244.000 επιχειρήσεις – χάθηκαν 842.000 θέσεις εργασίας», 24 Απριλίου 2016

Διάγραμμα 4.2: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-28 και Ελλάδα (1990-2015=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Πίνακας 4.2: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος (1990-2015=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)^α

Περιοχή	Ακραίες τιμές ^β		Μέσος όρος									
	Min	Max	2001-2015	2011	2012	2013	2014	2015				
ΕΕ-28	67,2 Μαρ-09	114,1 Ιουν-07	99,8	101,3	91,0	95,9	105,0	106,7				
Ευρωζώνη	70,0 Μαρ-09	113,5 Ιαν-01	99,0	102,2	90,8	93,8	101,3	104,3				
Ελλάδα	74,4 Μαρ-09	111,9 Απρ-04	95,8	81,0	80,3	90,8	99,5	88,7				
Περιοχή	2015											
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-28	104,4	104,7	105,6	106,0	106,0	105,1	106,1	106,5	107,2	107,4	107,2	108,5
Ευρωζώνη	101,5	102,3	103,9	103,8	103,8	103,4	103,9	104,0	105,5	106,1	106,0	106,7
Ελλάδα	95,9	98,8	97,3	93,3	92,0	91,2	82,1	76,1	83,8	87,1	87,1	87,6
Περιοχή	2016											
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-28	106,7	105,3	104,6									
Ευρωζώνη	105,0	103,9	103,0									
Ελλάδα	91,6	89,0	90,1									

^αΟ Δείκτης Οικονομικού Κλίματος είναι το σταθμισμένο άθροισμα των Δεικτών Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία, τις Κατασκευές, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και του Δείκτη Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης.

^βΟι ακραίες τιμές αναφέρονται στην περίοδο 2001-2014, σε όλους τους πίνακες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την έκθεση του IOBE τον Μάρτιο του 2016, στους τομείς της οικονομίας παρουσιάζεται³⁵:

Στον βιομηχανικό τομέα αναμένονται σημαντικές βελτιώσεις στην παραγωγή, το ισοζύγιο των αποθεμάτων εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει ελαφρά, οι εκτιμήσεις όμως για τις παραγγελίες παραμένουν αρνητικές όπως και για τη ζήτηση.

Στον κλάδο των υπηρεσιών αναμένεται να παρουσιασθεί υποχώρηση του αρνητικού κλίματος για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων όπως και για την τρέχουσα ζήτηση, ενώ οι προβλέψεις για την βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης παραμένουν αρνητικές.

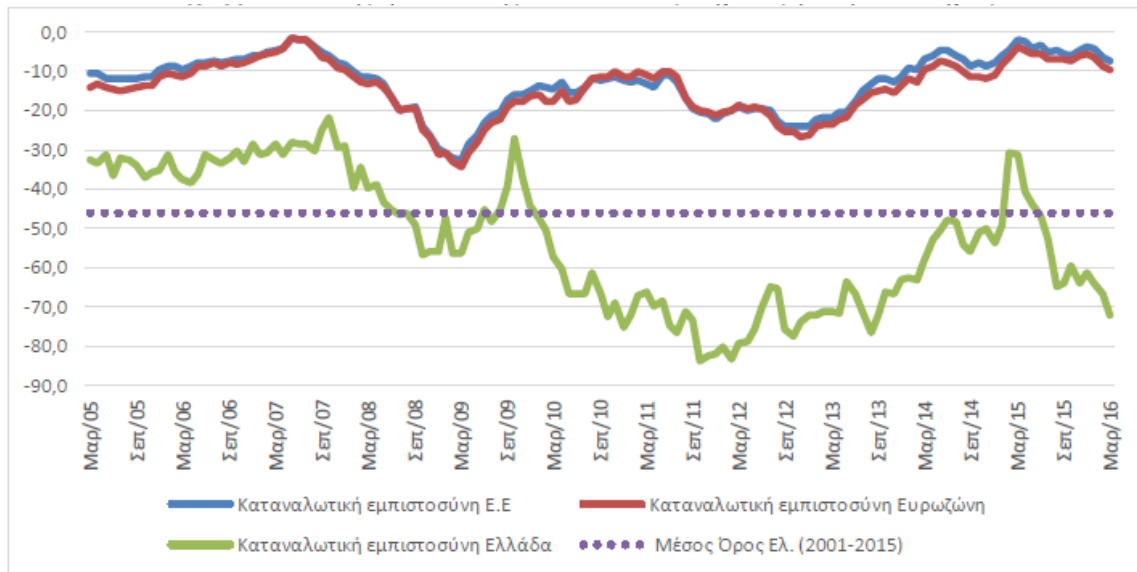
Για το λιανικό εμπόριο, οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις παραμένουν αρνητικές όπως και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους, ταυτόχρονα αποθέματα εξακολουθούν να βρίσκονται σε επίπεδα χαμηλότερα του φυσιολογικού για την εποχή.

Στον κλάδο των κατασκευών, η κατάσταση όλο και χειροτερεύει. Η χειροτέρευση αυτή πηγάζει από την επιδείνωση των εκτιμήσεων για το τρέχον επίπεδο εργασιών των επιχειρήσεων, αλλά και από την πτώση του δείκτη προβλεπόμενης απασχόλησης

Τέλος ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παρουσιάζει πτώση, η οποία προέρχεται από την επιδείνωση των προβλέψεων των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση το επόμενο έτος, για την οικονομική κατάσταση της χώρας, αλλά και από την εξασθένηση της πρόθεσης για αποταμίευση και τις αρνητικές προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας. Φυσικά έχουν συμβάλει και οι παρατεταμένες διαβουλεύσεις σχετικά με το νέο φορολογικό, κάτι το οποίο θα επηρεάσει άμεσα το εισόδημα των νοικοκυριών αλλά και η ανησυχία που υπάρχει σχετικά με την διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, οι οποίες θεωρούν ότι στο μέλλον θα πλήξουν την ήδη επιβαρυσμένη αγορά εργασίας.

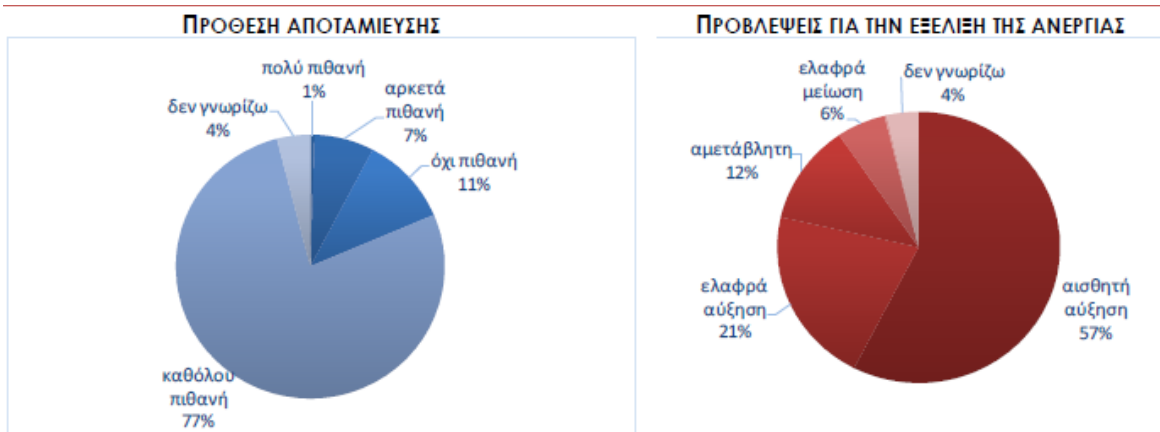
³⁵ Αποτελέσματα Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας, Μάρτιος 2016, IOBE

Διάγραμμα 4.3: Δείκτες Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Διάγραμμα 4.4: Βασικοί Δείκτες έρευνας καταναλωτών για το επόμενο έτος

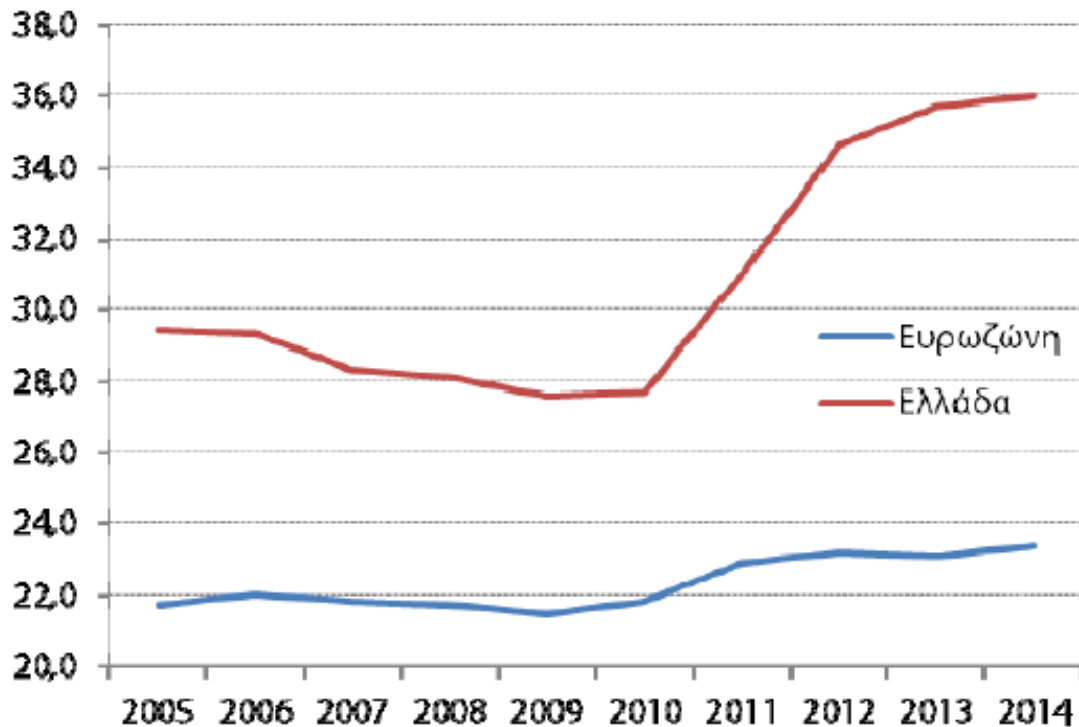

Πηγή: IOBE

Η οικονομία της Ελλάδας στηρίζεται κυρίως στο Δημόσιο, στις επιδοτήσεις και στην κατανάλωση, δηλαδή δεν παράγει κάτι που αποτυπώνεται και στο ΑΕΠ μιας και η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα δεν ξεπερνά τα τελευταία χρόνια το 5%. Έτσι τα δημοσιονομικά μέτρα που προαναφέραμε έπληξαν ουσιαστικά την οικονομία της χώρας αφού δεν είχε προηγηθεί η παραγωγική της ανασυγκρότηση και να μετατραπεί η ελληνική οικονομία από μια οικονομία που στηρίζεται στην κατανάλωση σε μια οικονομία που να στηρίζεται στην παραγωγή. Η μείωση του κατά κεφαλήν

εισοδήματος, μέσω της έμμεση και άμεσης φορολόγησης, της μείωσης των μισθών αλλά και την εκτίναξη της ανεργίας ουσιαστικά οδήγησε στη φτωχοποίηση των πολιτών κάτι που αποτυπώνεται και από το παρακάτω διάγραμμα που δείχνει την ραγδαία αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού της χώρας που βρίσκεται σε συνθήκες φτώχειας από το 2010 και μετά.³⁶

Διάγραμμα 4.5: Ποσοστό του πληθυσμού σε συνθήκες φτώχειας (%)

Πηγή: Eurostat & Eurobank Research

Μέσα σε όλη αυτή τη δίνη, παρουσιάζει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε έκθεσή του, ότι έκανε λάθος στο πολλαπλασιαστή του προγράμματος, οι δημοσιονομικοί πολλαπλασιαστές παρουσιάζουν πόσο μεταβάλλεται το ΑΕΠ έπειτα από μια μεταβολή του ελλείμματος, και έτσι η ύφεση το 2010 ήταν μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη. Συγκεκριμένα, προέβλεπε πως το ΑΕΠ θα μειωνόταν 4% το 2010, 2,6% το 2011 και το 2012 θα αυξανόταν κατά 1,1%. Η ύφεση όμως του 2010 ανήλθε στο 5,4%, το 2011 εκτοξεύτηκε στο 8,9% ενώ το 2012 στο 6,6%, αντί της προβλεπόμενης ανάπτυξης.³⁷

³⁶ EurobankResearch, 7 Ημέρες Οικονομία, τεύχος 142, 30 Οκτωβρίου 2015

³⁷ Εφημερίδα «Ναυτεμπορική», 21 Δεκεμβρίου 2015, «Λάθος ή σωστός ο πολλαπλασιαστής».

Όπως υποστήριξαν σε έκθεσή τους το 2012 οι Cinzia Alcidici και Daniel Gros, το μέγεθος των δημοσιονομικών πολλαπλασιαστών εξαρτάται από τρεις παράγοντες: τη ροπή προς αποταμίευση, τον βαθμό εξωστρέφειας της οικονομίας και το πραγματικό φορολογικό βάρος.³⁸ Λόγω των παραγόντων αυτών η ύφεση έγινε βαθύτερη και το σφάλμα των πολλαπλασιαστών, όπως παραδέχτηκαν αξιωματούχοι του ΔΝΤ, οδήγησε σε επιδείνωση και όχι σε εκτόνωση της οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας. Συγκεκριμένα η αρχική εκτίμηση και τα μέτρα τα οποία πάρθηκαν είχαν υπολογιστεί χρησιμοποιώντας πολλαπλασιαστή της τάξης του 0,5, ο οποίος όμως για την Ελλάδα ήταν κατά πολύ μεγαλύτερος και θα έπρεπε να έχει γίνει χρήση πολλαπλασιαστή της τάξης του 0,9 έως 1,7.

Σύμφωνα με Ελληνική Στατιστική Αρχή η παραγωγή, τα δημόσια έσοδα και οι δημόσιες δαπάνες (σε εκατομμύρια €) για τα έτη 2010 – 2014 ήταν:

Έτος	2010	2011	2012	2013	2014
ΑΕΠ (2010)	226.210 €	206.159 €	192.610 €	185.108 €	186.541 €
Δημόσιες δαπάνες	118.082 €	111.326 €	104.780 €	111.250 €	91.965 €
Δημόσια έσοδα	92.972 €	90.298 €	88.023 €	88.482 €	85.436 €
ΔΥ		- 20.051 €	- 13.549 €	- 7.502 €	1.433 €
ΔG		-6.756 €	- 6.546 €	6.470 €	-19.285 €
ΔΤ		-2.674 €	- 2.275 €	459 €	- 3.046 €
ΔΥ/ΔG		2,968	2,070	-1,160	-0,074
ΔΥ/ΔΤ		7,499	5,956	-16,344	-0,470
ΔΥ/ΔG(προηγούμενης περιόδου)			2,005	1,146	0,221
ΔΥ/ΔΤ(προηγούμενης περιόδου)			5,067	3,298	3,122

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε μια συνεχή μείωση της παραγωγής από το 2010 έως και το 2013, με μια παύση το 2014. Αξιοσημείωτη είναι η μεταβολή των δημοσίων εσόδων και δαπανών από το 2013 στο 2014, δεν πρέπει να αγνοηθεί η παρατεταμένη εκλογική περίοδος που υπήρχε στη χώρα από τις ευρωεκλογές του 2014 μέχρι και τις βουλευτικές εκλογές του Ιανουαρίου του 2015.

³⁸CEPS COMMENTARY, “Why is the Greek Economy Collapsing?”, Cinzia Alcidici & Daniel Gros, 21 Δεκεμβρίου 2012.

Παρατηρώντας επίσης τον πολλαπλασιαστή των δημοσίων δαπανών από το 2011 έως το 2014, ακόμα και αυτόν με την χρονική υστέρηση, παρατηρούμε ότι μειώνεται κάτι το οποίο δείχνει και την μικρή αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής πολιτικής που ασκείται, καθώς η μεταβολή των δημοσίων δαπανών αποδίδει συνεχώς μικρότερες πολλαπλασιαστικές αυξήσεις στην συναθροιστική ζήτηση.

Αντίστοιχα παρατηρούμε ότι κάθε πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση έχει επιβληθεί κατά την περίοδο αυτή είχε ως αποτέλεσμα ,μικρότερη αύξηση από την προηγούμενη περίοδο. του ΑΕΠ. Αν δούμε και τον δείκτη χωρίς την χρονική υστέρηση παρατηρούμε ότι η αύξηση της φορολογίας οδήγησε και σε μείωση του ΑΕΠ.

Στα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και ένα δημοσίευμα³⁹ στο CNN Greece του Θανάση Κουκάκη, στις 11 Μαΐου του 2016, που αναφέρει ότι σε έρευνα του ΔΝΤ καταδεικνύεται ό,τι οι δημοσιονομικοί πολλαπλασιαστές είναι υψηλότεροι κατά τη διάρκεια της ύφεσης και πως τα εμπροσθοβαρή προγράμματα λιτότητας οδηγούν συχνά σε υψηλότερους από τους συνήθεις δημοσιονομικούς πολλαπλασιαστές.

Επομένως, οι δημόσιες πολιτικές που μειώνουν τους φόρους και αυξάνουν τις δημόσιες επενδύσεις λειτουργούν προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας, επειδή αυξάνουν την παραγωγική ικανότητα και ενθαρρύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις. Η ελληνική κυβέρνηση όμως κινείται προς αντίθετη πορεία.

³⁹ <http://www.cnn.gr/money/story/31747/epistrefei-to-fantasma-ton-dimosionomikon-pollaplasiaston>

5. Συμπεράσματα

Η Ευρωπαϊκή οικονομία κλυδωνίζεται τα τελευταία οχτώ χρόνια από μια πρωτοφανή οικονομική κρίση που όπως φάνηκε και από την ανάλυση που προηγήθηκε δεν ήταν προετοιμασμένη να την αντιμετωπίσει. Αυτό είναι ένα γενικό συμπέρασμα το οποίο όμως μπορεί να δεχθεί μεγάλη κριτική καθώς είδαμε ότι από τη δημιουργία της Ο.Ν.Ε. υπήρχαν προβλήματα που αφορούσαν κυρίως τον τομέα των ελλειμμάτων για τα κράτη μέλη, και πως η αντιμετώπιση δεν ήταν «δίκαιη», αν σκεφτεί κανείς την αντιμετώπιση που είχε και έχει η Γερμανία, η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία, σε σχέση με την αντιμετώπιση που «απολαμβάνουν» οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου και όχι μόνο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και κυρίως η Νομισματική βρίσκεται σε ένα πάρα πολύ κρίσιμο σταυροδρόμι, στην Βρετανία επίκειται δημοψήφισμα για την παραμονή ή όχι της χώρας στην Ε.Ε., η Ελλάδα λαμβάνει μέτρα συνεχώς υπό την άμεση ή έμμεση απειλή της εξόδου της από την Ε.Ε. Όλα αυτά υπό την άσκηση οικονομικών πολιτικών παρατεταμένης λιτότητας σε αρκετές χώρες της Ε.Ε. χωρίς να υπάρχουν τις περισσότερες φορές τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, όπως τα παραδείγματα της Ελλάδας και της Πορτογαλίας.

Στην Ελλάδα η εφαρμοζόμενη δημοσιονομική πολιτική ήταν για πάρα πολλά χρόνια ένα κυβερνητικό εργαλείο το οποίο έδινε την δυνατότητα σε μια εκλεγμένη κυβέρνηση να αποκομίσει εκλογικά οφέλη, αυξάνοντας τις δημόσιες δαπάνες και δημιουργώντας σχέσεις εξάρτησης με τους ψηφοφόρους. Τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών τα βιώνουμε σήμερα καθώς αύξηση των δημοσίων δαπανών καλυπτόταν μέσω δανεισμού της χώρας αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το δημόσιο χρέος.

Στην παρούσα λοιπόν κατάσταση και μετά από την εφαρμογή τριών μνημονίων, για να επέλθει η δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας και να καταστεί το χρέος της βιώσιμο, και την επιθυμία – πιέσεις ή ακόμα και απαιτήσεις των εξωτερικών παραγόντων για πλεονασματικούς προϋπολογισμούς μπορούμε να υιοθετήσουμε

αυτό που διδαχθήκαμε και στο σχολείο στο σχετικό μάθημα «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας» όπου αναφέρεται ότι «Η κατάσταση του προϋπολογισμού θα εξαρτηθεί από τη γενική οικονομική συγκυρία» και συνεχίζει «αν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση και η ανεργία είναι αυξημένη, τότε ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι ελλειμματικός, γιατί η διαρροή δαπάνης που γίνεται με την επιβολή φόρων και που τείνει να μειώσει το εθνικό εισόδημα πρέπει να αντισταθμιστεί με τη δημιουργία μεγαλύτερης δαπάνης από το κράτος μέσω δημοσίων δαπανών, για επενδύσεις, ώστε το εισόδημα να αυξηθεί και να αποφευχθεί όσο γίνεται η ύφεση.»⁴⁰

Τα αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα, δηλαδή η αύξηση των εσόδων μέσω της επιβολής υψηλής φορολογίας τόσο εισοδήματος όσο και περιουσία αλλά και η αύξηση των έμμεσων φόρων, με την ταυτόχρονη μείωση των δημοσίων δαπανών σε μισθούς, συντάξεις και επιδόματα ή παροχές έχει οδηγήσει την Ελλάδα σε αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα καθώς η συνεχής μείωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών αλλά και το κλίμα και η αίσθηση δυσαρέσκειας έχουμε διαπιστώσει ότι οδηγεί σε κοινωνικές αναταραχές, στην Ελλάδα μέχρι σήμερα μπορεί να υπάρχουν ξεσπάσματα αλλά τις περισσότερες φορές είναι μικρής διάρκειας και όχι γενικευμένα.

Η αυστηρή δημοσιονομική πολιτική που ουσιαστικά επιβλήθηκε στη χώρα, ακόμα και μετά την διόρθωση των πολλαπλασιαστών, δεν κατάφερε να αντιστρέψει την οικονομική πορεία της χώρας και για αυτό συνεχίζονται διαρκώς, ακόμα και σήμερα, να λαμβάνονται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις μέτρα λιτότητας. Όλα αυτά κατά την άποψή μας είναι αποτελέσματα λανθασμένων πολιτικών επιλογών, κυρίως οικονομικών, οι οποίες έχουν διευρύνει την ανισοκατανομή του εισοδήματος, έχουν αυξήσει και διατηρήσει σε υψηλά επίπεδα το ποσοστό ανεργίας και έχουν δημιουργήσει κλίμα ανασφάλειας τόσο για το σήμερα όσο και το μέλλον της χώρας.

Η ελληνική οικονομία, μια οικονομία που βασιζόταν στην κατανάλωση, για να μπορέσει να αντιστρέψει την κατάσταση θα πρέπει να αρχίσει να γίνεται πάλι παραγωγική, θα πρέπει να αξιοποιήσει όλες τις παραγωγικές της δυνατότητες, αφού όμως πρώτα καταστήσει το δημόσιο χρέος της βιώσιμο.

⁴⁰ «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας», σχολικό εγχειρίδιο Γ΄ τάξης Γενικού Λυκείου, εκδόσεις ΟΕΔΒ

Θα μπορούσαμε να προτείνουμε την αντίθετη συνταγή από αυτήν που ακολουθεί η χώρα τα τελευταία χρόνια, δηλαδή αντί να αναζητά το κράτος να έρθουν επενδυτές να πραγματοποιήσει το ίδιο της επενδύσεις, κάτι το οποίο προϋποθέτει ελλειμματικούς προϋπολογισμούς και ένα κράτος το οποίο θα μπορούν να το εμπιστευθούν όχι μόνο οι πολίτες του αλλά και οι δανειστές του.

Τα παραπάνω ενισχύονται βάσει μελέτης του «Γραφείου προϋπολογισμού του κράτους» της Βουλής για το 2014, όπου αναφέρονται στοιχεία όπως ότι το 58% του ελληνικού πληθυσμού ζει κάτω ή κοντά από τα όρια της φτώχειας.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

1. D. Begg, G. Vernasca, R.Dornbusch, S. Fischer, «Εισαγωγή στην οικονομική», τόμος Α, 3^η έκδοση, εκδόσεις Κριτική 2015.
2. John W. Creswell, «Research Design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches», 3η έκδοση, εκδόσεις SAGE, 2009
3. Rudiger Dornbush & Stanley Fisher, «Μακροοικονομική», 5^η έκδοση, εκδόσεις Κριτική 1993
4. Θ. Λιανός, Α. Ψειρίδου, «Δημοσιονομική και νομισματική πολιτική σε ανοικτή οικονομία», Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Ιανουάριος 2016
5. Λούκα Τ. Κατσέλη, Χαρά Μ. Μαγουλά, «Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία», Β έκδοση, Τυποθετώ 2005
6. Νίκος Κουτσιαράς, «Πολιτική Οικονομία Ι : Μακροθεωρία και πολιτική», Πανεπιστήμιο Αθηνών
7. Νίκος Μούσης, «Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική», 13^η έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, 2011
8. Π. Κυριαζόπουλος, Ε. Σαμαντά, «Μεθοδολογία έρευνας και εκπόνησης διπλωματικών εργασιών», 1^η έκδοση, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα 2011
9. «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας», σχολικό εγχειρίδιο Γ' τάξης Γενικού Λυκείου, εκδόσεις ΟΕΔΒ

Άρθρα - Μελέτες

10. Cinzia Alcidi & Daniel Gros, CEPS COMMENTARY, "Why is the Greek Economy Collapsing?", 21 Δεκεμβρίου 2012
11. Αποτελέσματα Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας, Μάρτιος 2016, IOBE
12. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Η οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015
13. ΚΕΠΕ, Μηνιαίο δελτίο οικονομικών εξελίξεων, Νο. 24, Δεκέμβριος 2015
14. Εφημερίδα «Ναυτεμπορική», 21 Δεκεμβρίου 2015, «Λάθος ή σωστός ο πολλαπλασιαστής».
15. Eurobank Research, 7 Ημέρες Οικονομία, τεύχος 142, 30 Οκτωβρίου 2015

16. Εφημερίδα «Έθνος», 6 Νοεμβρίου 2012, «Σαρωτικές αλλαγές φέρνει το πολυνομοσχέδιο Κατατέθηκε χθες το απόγευμα το πολυνομοσχέδιο για την «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016».
17. «Τα ΝΕΑ», στις 31 Ιανουαρίου του 2012, «Πιλοτικό πρόγραμμα από το υπουργείο Παιδείας σε περιοχές με έντονα οικονομικά προβλήματα. Αρχίζουν συσσίτια σε 18 σχολεία της Αττικής.»
18. Παρουσίαση J.M. Barrosο, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2011
19. «Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη το 2011», ΙΝΕΓΣΕΕ, μελέτη 17, Δεκέμβριος 2011
20. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, II μη νομοθετικές πράξεις, L306/41, 23-11-2011
21. Θεοδωρόπουλος Σωτήρης, περιοδικό «Σπουδαί», Τόμος 60, Τεύχος 1^ο – 2^ο, Πανεπιστήμιο Πειραιώς 2010
22. Ελευθεροτυπία 9 Φεβρουαρίου 2010, «Τι προβλέπει η εισοδηματική πολιτική για το 2010 :Πάγωμα μισθών και περικοπές επιδομάτων ανακοίνωσε η κυβέρνηση»
23. Ελευθεροτυπία 4 Μαρτίου 2010, «ΒΑΡΥ ΠΛΗΓΜΑ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΕΧΟΝΤΩΝ (ΚΥΡΙΩΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ)Αξέχαστη (!) και δυσσιώνη η 3η Μαρτίου», Ελένη Κωσταρέλου
24. «Ένα νόμισμα μια Ευρώπη», Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 2007
25. Εφημερίδα Καθημερινή, 15-12-2005, «Το χρονικό διόγκωσης του δημόσιου χρέους», Ιωάννη Δ. Καμαρα
26. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1055/2005 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2005 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97
27. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος
28. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Αριθ. L209/1, 02-08-1997

Διαδικτυακές πηγές

29. Θανάσης Κουκάκης, «Επιστρέφει το «φάντασμα» των δημοσιονομικών πολλαπλασιαστών», CNN Greece, 11/05/2016:
<http://www.cnn.gr/money/story/31747/epistrefei-to-fantasma-ton-dimosionomikon-pollaplasiaston>
30. Ψαρόπουλος Χρήστος, «Δημοσιονομική Πολιτική»,
www.psaropouloschristos.com, Φεβρουάριος 2013.
31. Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, «Η ουσία της δημοσιονομικής πολιτικής»: <http://www.cceia.unic.ac.cy/gr/>
32. Επίσημη σελίδα Ε.Ε., «Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»: www.europa.eu
33. Επίσημη σελίδα ΕΚΤ: www.ecb.europa.eu
34. Επίσημη σελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις, ΣΣΑ:
http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_el.htm
35. Ιστοσελίδα EUR-Lex, πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1463168082598&uri=URISERV:l25021>
36. Επίσημη ιστοσελίδα της ελληνικής προεδρίας στο συμβούλιο της Ε.Ε.:
<http://www.gr2014.eu/el/stability-and-growth-pact>
37. Επίσημη σελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις, πως προκλήθηκε η κρίση:
http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/why_did_the_crisis_happen/index_el.htm
38. Επίσημη σελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ευρώπη 2020:
http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_en.htm
39. Επίσημη σελίδα Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_4_2.1.html
40. Εφημερίδα Το Βήμα, δημοσίευση 12-3-2015, «Τι είναι και τι θα κάνει το Δημοσιονομικό Συμβούλιο», www.tovima.gr

41. «iefimerida, «Στοιχεία που σοκάρουν: Από το 2008 έβαλαν λουκέτο 244.000 επιχειρήσεις – χάθηκαν 842.000 θέσεις εργασίας», 24 Απριλίου 2016:
<http://www.iefimerida.gr/news/263725/sok-apo-2008-evalan-loyketo-244000-epiheiriseis>